Zveza Prijateljev Mladine Slovenije®

BELA KNJIGA O URESNIČEVANJU PRAVICE OTROK DO PARTICIPACIJE

Verzija 2

Projekt Naše mnenje šteje 2.0: Korak naprej za participacijo otrok izvaja Zveza prijateljev mladine Slovenije s finančno podporo programa Erasmus+ v okviru aktivnosti udejstvovanja mladih (KA154-YOU); 1. avgust 2025 – 31. oktober 2026.

Sofinancira Evropska unija

Ljubljana, 2026

Predgovor

Bela knjiga Zveze prijateljev mladine Slovenije o uresničevanju pravice otrok do participacije - Verzija 2 (v nadaljevanju Bela knjiga – Verzija 2) je nastala v sklopu projekta **Naše mnenje šteje 2.0: Korak naprej za participacijo otrok**, ki smo ga v letih 2025 in 2026 izvedli s finančno podporo programa Erasmus+.

Bela knjiga o uresničevanju pravice otrok do participacije – Verzija 2 nadgrajuje prvo različico dokumenta, pripravljeno leta 2022 v okviru projekta **Uresničevanje pravice otrok do participacije: Naše mnenje šteje!** (2021/2022, Erasmus+), ki je bila že v osnovi zasnovana kot "živ dokument", ki se ga lahko dopolnjuje.

Bela knjiga – Verzija 1 je priložena temu dokumentu. Za boljši vpogled in lažje razumevanje predlagamo, da najprej preberete Verzijo 1, nato pa nadaljujete z Verzijo 2.

Publikacija je financirana s strani Evropske komisije. Vsebina publikacije odraža izključno stališča avtorja/jev. Nacionalna agencija in Evropska komisija nista odgovorni za kakršnokoli uporabi informacij, ki jih publikacija vsebuje.

Avtorica: Petra Zega
Uredili: mag. Nina Uratarič Malnar in Petra Zega
Zveza prijateljev mladine Slovenije

Ljubljana, maj 2026

Kazalo

Predgovor 2
1. Uvod 4
2. Namen in ozadje Bele knjige 4
3. Od teorije k praksi: glas otrok in mladostnikov 5
3. 1. Projekt Uresničevanje pravice otrok do participacije: Naše mnenje šteje! 5
3. 2 Projekt Naše mnenje šteje 2.0: Korak naprej za participacijo otrok 6
4. Zaključek 7
Priloga 1: 8
Mnenja in predlogi, izraženi na regijskih posvetovanjih v sklopu projekta Naše mnenje šteje 2.0 8
Regijsko posvetovanje Ajdovščina (1. 10. 2025) 8
Regijsko posvetovanje Slovenske Konjice (15. 10. 2025) 10
Regijsko posvetovanje Škofja Loka (11. 11. 2025) 12
Regijsko posvetovanje Novo Mesto (28. 11. 2025) 14
Priloga 2: 17
Vsa mnenja in predlogi, izraženi na zaključnem srečanju, januar 2025 17
Dodatno gradivo: Bela knjiga ZPMS o uresničevanju pravice otrok do participacije (Verzija 1)

1. Uvod

Participacija otrok temelji na Konvenciji OZN o otrokovih pravicah, predvsem na 12. členu, ki otrokom zagotavlja pravico, da izrazijo svoje mnenje v vseh zadevah, ki se jih tičejo, odrasli pa so dolžni ta mnenja upoštevati v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo. Participacija zato ne pomeni zgolj poslušanja otrok, temveč njihovo dejansko vključevanje, sodelovanje in vpliv na procese odločanja.

Participacija otrok je danes prepoznana kot ena ključnih vrednot sodobne demokratične družbe ter pomemben element varovanja otrokovih pravic. Zato je pravica otrok do izražanja mnenj in sodelovanja pri odločanju podprta tudi v številnih evropskih in nacionalnih dokumentih, strategijah, priporočilih ter raziskavah, ki poudarjajo pomen aktivnega vključevanja otrok v družbo. Ti dokumenti države in institucije usmerjajo k ustvarjanju okolij, v katerih so otroci slišani, upoštevani in vključeni v procese odločanja na vseh ravneh – od družine in šole do lokalnih skupnosti ter oblikovanja javnih politik. Kot ključne podlage in dokumente smo že izpostavili[1]:

- **na ravni EU**
- *Konvencija OZN o otrokovih pravicah;*
- *Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic;*
- *Listina Evropske unije o temeljnih pravicah;*
- *Splošni komentar št. 12 – Pravica otroka biti slišan;*
- *Strategija Sveta Evrope o otrokovih pravicah 2022–2027;*
- *Strategija EU o otrokovih pravicah;*
- *Priporočilo Sveta Evrope o sodelovanju otrok in mladih do 18. leta starosti;*
- *Priporočilo Evropske komisije "Vlaganje v otroke – izhod iz kroga prikrajšanosti";*
- *Splošni komentar št. 26 o otrokovih pravicah in okolju s posebnim poudarkom na podnebnih spremembah*

Na tem mestu bi izpostavili tudi nekaj primerov dobrih praks:

- *Vzpostavljen Svet otrok v okviru organizacije Eurochild (od leta 2017);*
- *Vzpostavljen Svet otrok v okviru organizacije Mediteransko gibanje otrok (od leta 2023);*
- *EU Children Participation Platform (2024) – platforma Evropske komisije za sistematično vključevanje otrok v pripravo politik EU.*

- ***na nacionalni ravni***
- *raziskave Inštituta RS za socialno varstvo o participaciji otrok;*
- *Resolucija o družinski politiki 2018–2028;*
- *zaključki konferenc in posvetov o participaciji otrok v Sloveniji in tujini,*
- *primeri dobrih praks iz tujine, med drugim irska Nacionalna strategija o participaciji otrok in mladih pri odločanju*;
- *Program za otroke 2020*–2025.

2. Namen in ozadje Bele knjige

Odločitev za pripravo Bele knjige o uresničevanju pravice otrok do participacije izhaja iz prepričanja, da imajo otroci in mladostniki pravico sodelovati pri odločitvah, ki vplivajo na njihovo življenje, ter da je participacija pomemben temelj demokratične in vključujoče družbe. Namen dokumenta je prispevati k večji prepoznavnosti pomena participacije otrok, ustvarjanju podpornega okolja za njihovo vključevanje ter spodbujanju sistemskih rešitev, ki bodo otrokom omogočale, da bodo slišani, upoštevani in aktivno vključeni v procese odločanja. Bela knjiga je tudi del naših prizadevanj, da bi država sprejela Nacionalno strategijo o participaciji otrok ter s tem prepoznala otroke kot enakopravne sogovornike in člane družbe.

[1] *Za podrobnejši pregled teoretičnih izhodišč, dokumentov, raziskav in modelov participacije priporočamo branje Bele knjige o uresničevanju pravice otrok do participacije – Verzija 1, ki je priložena temu dokumentu in dostopna tudi na www.zpms.si*

Kot smo že izpostavili v prvi verziji Bele knjige in izpostavljamo sedaj ponovno: v Sloveniji participacija otrok kljub nekaterim dobrim praksam še vedno pretežno ostaja na ravni formalnega vključevanja brez resničnega vpliva na odločitve. Otroci in mladostniki običajno poročajo, da imajo možnost izraziti svoje mnenje, vendar redko dobijo kakršnokoli povratno informacijo o tem, ali je bilo njihovo mnenje sploh obravnavano oziroma ali dejansko upoštevano.

Ključni cilj naše Bele knjige je povečati raven vključevanja otrok na vseh področjih družbenega življenja, ki vplivajo na njihovo dobrobit, ter okrepiti kompetence otrok za aktivno državljanstvo. Dokument poudarja pomen ustvarjanja podpornega okolja za participacijo otrok, razvoja znanj in kompetenc odraslih ter otrok, vključevanja participacije v pripravo politik, zakonodaje in raziskav ter vzpostavljanja mehanizmov za vključevanje vseh otrok, še posebej otrok z manj priložnostmi.[2]

3. Od teorije k praksi: glas otrok in mladostnikov

Ključnega pomena pri oblikovanju Bele knjige je bilo, da le-ta ne ostane zgolj na ravni teorije, temveč da vključuje tudi konkretna mnenja, izkušnje in predloge otrok o participaciji na področjih, ki najbolj neposredno vplivajo na njihova življenja. Le-ta smo pridobili z izvedbo regijskih posvetovanj z otroki ter z zaključnima razpravama med otroki in odločevalci.

3. 1. Projekt Uresničevanje pravice otrok do participacije: Naše mnenje šteje!

V sklopu tega projekta je nastala Bela knjiga – Verzija 1. V letu 2021 smo izvedli štiri regijska posvetovanja z otroki in mladimi, zaključna razprava pa je potekala v marca 2022 v Ljubljani. Skupno je sodelovalo 129 otrok v starosti od 13 do 18 let iz različnih delov Slovenije.

Mladi so na regijskih posvetovanjih razpravljali o participaciji na štirih ključnih področjih: šolstvo, zdravstvo, sodni in upravni postopki ter lokalne skupnosti. Na zadnjem, skupnem srečanju so se otrokom, predstavnikom regij, v tematskih omizjih pridružili tudi oblikovalci politik, strokovnjaki in ljudje iz prakse, ki so jih s svojimi znanji in izkušnjami lahko podkrepili pri njihovih razmišljanjih, predvsem glede možnosti izvedbe posameznih predlogov v praksi. Udeleženke in udeleženci so nato oblikovali po tri predloge z vsakega področja, ki so jih tudi predstavili vabljenim odločevalcem s pristojnih ministrstev in drugim udeležencem (predstavniki različnih institucij, strokovne javnosti, nevladnih organizacij, medijev ipd.). Ti predlogi so tudi ključni del Bele knjige.

Predlogi otrok so jasno pokazali, da si otroci želijo več vključevanja, več spoštovanja njihovih mnenj ter bolj odprt in enakopraven dialog z odraslimi. Na področju šolstva so otroci izpostavili potrebo po bolj vključujočem in pravičnem šolskem okolju, bolj aktivnih oblikah poučevanja ter večji možnosti sodelovanja pri odločanju o vprašanjih, ki vplivajo na njihovo vsakodnevno življenje v šoli. Na področju zdravstva so poudarili pomen duševnega zdravja, potrebe po večji dostopnosti psihološke podpore ter željo, da bi bili pri odločitvah o lastnem zdravljenju bolje informirani in vključeni. V sodnih in upravnih postopkih so mladi opozorili na potrebo po otrokom prijaznih postopkih, jasnih informacijah ter podpori nevtralnih strokovnih oseb, ki bi otrokom pomagale razumeti procese in zaščititi njihove interese. V lokalnih skupnostih pa so izrazili željo po večji vključenosti v odločanje o razvoju okolja, v katerem živijo, ter po resničnem dialogu z odločevalci. Posebej so poudarili pomen povratnih informacij in občutka, da so njihovi predlogi slišani in upoštevani.

Nacionalna agencija Programa Erasmus+ je ta projekt uvrstila med dobre prakse.

[2] *Za podrobnejšo predstavitev namenov, ciljev in predlaganih ukrepov priporočamo branje Bele knjige o uresničevanju pravice otrok do participacije – Verzija 1.*

3. 2 Projekt Naše mnenje šteje 2.0: Korak naprej za participacijo otrok

Projekt smo izvajali v letih 2025-26 in gre za smiselno nadaljevanje projekta Naše mnenje šteje!. Po petih letih je bil pravi čas, da ponovno opozorimo na pomen vključevanja otrok v sprejemanje odločitev o zadevah, ki se jih tičejo, ter da damo otrokom ponovno priložnost, da izrazijo svoja mnenja in predloge.

V tokratni izvedbi projekta so pomembno vlogo odigrali mladi, ki so bili neposredno vključeni v vse aktivnosti projekta; poimenovali smo jih "Mladi NMŠ". Že v času priprave prijave projekta so izbrali teme/področja, o katerih bodo udeleženci projekta razpravljali, in sicer so izbrali: šolstvo, zdravstvo, zeleni prehod in digitalno okolje. "Mladi NMŠ" so tudi moderirali posamezna delovna omizja na posvetovanjih in razpravi, pripravili spletno ozaveščevalno kampanjo o pomenu participacije otrok ter sodelovali pri pripravi *Interne strategije ZPMS za krepitev participacije otrok* in tudi pri nastanke te Bele knjige.

Za vse mlade udeležence smo pripravili motivacijski delovni zvezek "Poligon za moj razvoj", kot pomoč pri refleksiji o sodelovanju pri tem projektu kot tudi pri drugih zadevah, ki jih mladi počnejo. Na vsakem posvetovanju/razpravi so prejeli priznanje kot zahvalo za njihov prispevek k projektu.

V sklopu projekta so jeseni 2025 potekala 4 regijska posvetovanja z otroki in mladimi (Ajdovščina, Slovenske Konjice, Škofja Loka in Novo mesto), na katerih so razpravljali o tem, kako bi po njihovem mnenju morala potekati participacija otrok in mladih v šoli, pri zdravniku, na področju zelenega prehoda ter na področju digitalnega okolja. Skupno je na posvetovanjih sodelovalo 121 otrok iz vse Slovenije.
Vsa mnenja in predlogi *z regijskih posvetovanj so zapisana v* ***Prilogi 1****.*

Na zaključni razpravi v Ljubljani konec januarja 2026 se je 35 mladih z različnih koncev Slovenije najprej posvetilo temam, ki so jih oblikovali udeleženci na predhodnih regijskih posvetovanjih. Po razpravi so otroci izmed vseh predlogov oblikovali 3, zanje najpomembnejše. Le-te so tudi predstavili odločevalcem, oblikovalcem politik in drugim predstavnikom različnih institucij. Njihove končne predloge predstavljamo v nadaljevanju*,* ***vsi predlogi z zaključne razprave*** *pa so zbrani v* ***Prilogi 2****.*

Omizje številka 1: Več možnosti za sodelovanje pri odločitvah ter srečevanja z odločevalci

IZBRANI PREDLOGI:

1. Obvezno vključevanje izobraženih mladih v politiko: obstajali bi mladi predstavniki različnih strank, ki bi predstavljali mnenja na regionalnih srečanjih, ter bi predstavljali mlade v politiki;
2. Obvezno izobraževanje in predstavitev politike v osnovnih šolah: kako biti aktiven državljan – pomoč, ko smo dovolj stari, da volimo;
3. Postavitev spletne strani, kjer bi se obveščalo o spremembah, ki vključujejo mlade ter kjer bi lahko potekala vprašanja za mnenja mladih na določeno stvar;
4. Posebna skupina za participacijo mladih, ki bi obstajala samostojno ali kot del ministrstva.

Omizje številka 2: Kje in na kakšen način vidite priložnost, da sodelujete?

IZBRANI PREDLOGI:

1. Ocenjevanje učiteljev/profesorjev preko anonimnih anket + pogovori z ravnatelji = pripelje do večje strokovnosti kadra (plače so lahko tudi vezane na rezultat dela posameznega učitelja).
2. Vse odločevalne skupine na pomembnih področjih imajo predstavnike otrok in mladostnikov, ki zastopajo mnenja in interese mladih.
3. Vključevanje učencev v pomembne odločitve, sodelovanje z vodstvom šole (pri pripravi pravil, učnega načrta,..).

Omizje številka 3: Participacija otrok in mladostnikov kot nacionalna vrednota Slovenije in vrednota Evropske unije

IZBRANI PREDLOGI:

1. Na vsake tri mesece občina organizira ali srečanje ali obisk mladih, kjer se pogovarjamo o problemih (lahko je tudi preko ankete).
2. Da bi pridobili povratne informacije o spremembah, ki so se zgodile (preko socialnih omrežij, spletnih strani občin, ministrstev).
3. Vzpostavitev omrežja, kjer se lahko pogovarjamo in delimo svoja mnenja.

Omizje številka 4: Digitalna platforma za participacijo – sporočanje mnenj

IZBRANI PREDLOGI:

1. Oblikovanje aplikacije, ki bi vključevala takojšnji oz. sprotni prikaz aktualnih rezultatov, krajši predstavitveni posnetek pred vstopom v anketo, anketa bi bila sestavljena kot dopisovanje, na aplikaciji bi bile izobraževalne igre, novice za mlade, del, kjer lahko dobimo strokovno pomoč.
2. Oglaševanje pri razrednih urah, predstavitev tudi organizacijam in ustanovam.
3. Aplikacija, prilagojena različnim starostnim skupinam – le tako bi tisti, ki težje povedo svoje mnenje, lahko le-tega lažje povedali.

Omizje številka 5: Podpora odraslih pri oblikovanju/sporočanju lastnega mnenja

IZBRANI 3. KONKRETNI PREDLOGI:

1. Obvezna predavanja za bodoče starše + delavnice za učence in učitelje.
2. Državni organi si vzamejo čas in pokažejo zanimanje za mnenje mladih (npr. kot na Otroškem parlamentu).
3. Možna kandidatura za mlade/mlajše profesorje za mesto ravnatelja (npr. za ravnatelja manj kot 8 let poučevanja) ali kakšno drugo mesto.

4. Zaključek

Participacija otrok ni zgolj pravica, temveč tudi temelj demokratične, vključujoče in odgovorne družbe, v kateri so otroci prepoznani kot kompetentni sogovorniki in aktivni soustvarjalci prihodnosti.
Z Belo knjigo skušamo okrepiti ozaveščenost odločevalcev o pomenu participacije otrok in spodbuditi njihovo angažiranost na tem področju. Kot referenčni dokument nam bo v pomoč pri spodbujanju procesa oblikovanja trajnostnih mehanizmov za vključevanje otrok v prakse odločanja, ki bodo omogočili redno in smiselno sodelovanje otrok pri odločanju na vseh ravneh družbe.

Priloga 1:

Mnenja in predlogi, izraženi na regijskih posvetovanjih v sklopu projekta Naše mnenje šteje 2.0[3]

Regijsko posvetovanje Ajdovščina (1. 10. 2025)

Število sodelujočih otrok in mladostnikov: 48

Aktivnost 1: **Hitri zmenki**

KAJ VSE, PO TVOJEM MNENJU, ZAJEMA BESEDA ŠOLSTVO?	**ČE BI ČUTIL, DA IMAŠ TO MOČ, NA KATERE SPREMEMBE V ŠOLSTVU BI VPLIVAL?**
Šola; izobraževanje; pridobivanje znanja za določen poklic; javne ustanove, kjer se učimo novih stvari; mučenje, pomanjkanje spanja; ustvarjanje prijateljstva; učenje snovi za prihodnost; da si vključen v šolski sistem; učitelje, ki ne znajo učiti; ocene, vpisi v e-asistenta; ekskurzije; športni dnevi	Boljša prehrana; drug način poučevanja; drugačen razpored prostega časa; manj nasilja (da bi se počutili bolj varno); več ur športa; manj ocen; napovedana spraševanja; več športnih dni; daljši odmori; izbira učne snovi; da NPZ-ji ne bi šteli za vpis v SŠ; več različnih interesnih dejavnosti; več šol v naravi; boljši kriteriji za ocenjevanje; dovoljeni telefoni; finančno opismenjevanje; kasnejši pouk; da bi učenci imeli glas pri izbiri ravnatelja; kvizi za utrjevanje znanja; da bi se snov pošiljala v e-asistenta
KAJ VSE, PO TVOJEM MNENJU, ZAJEMA BESEDNA ZVEZA DIGITALNO OKOLJE?	**NA KAJ VSE V TVOJEM ŽIVLJENJU VPLIVA DIGITALNO OKOLJE?**
Dostop do interneta; uporaba mobilnih naprav; ustvarjanje vsebin na spletu; komunikacija in povezava preko spleta; družbena omrežja; učenje na digitalen način; chat gpt; vse, kar je povezano z elektroniko; zasvojenost	Na učenje in na prosti čas; na spoznavanje ljudi; pozitiven vpliv – dostop do novic, delo od doma; negativen vpliv – odvisnost, zasvojenost, nerealne predstave
KAJ VSE, PO TVOJEM MNENJU, ZAJEMA BESEDA ZDRAVSTVO?	**KATERE SPREMEMBE V ZDRAVSTVU BI TI POMAGALE, DA BI SE KOT PACIENT BOLJŠE POČUTIL?**
Zdravje: stanje popolne telesne, duševne in socialne blaginje in ne le odsotnost bolezni ali invalidnosti; javno zdravstvo; medicinski delavci; zdravstvena oskrba; zdravniki; zdravstveni objekti; zdravilo; dolge čakalne vrste; zdravstveni tim; zdravljenje; bolezen; zdravljenje	Vključevanje bolnikov v društva; daljše trajanje obiskov; boljše razumevanje otrok; bolj domače okolje, bolniške sobe; antistresne igrače; prijaznejši odnosi; bolj pozitivno razmišljanje zdravnikov; posvetovanje z otroki; dovoljenje otrok o posegih; razlaga o bolezni in zdravljenju; empatija; skrajšanje čakalnih vrst;
KAJ VSE, PO TVOJEM MNENJU, ZAJEMA BESEDNA ZVEZA ZELENI PREHOD?	**NA KAJ VSE LAHKO VPLIVAŠ PRI ZELENEM PREHODU?**
Okolje, reciklaža; hrana; čistoča; narava; interes; gozd; varčevanje energije; ločevanje odpadkov; fosilna goriva; onesnaževanje okolja; skrb za naravo; uporaba bolj varnih virov energije; premik družbe	Uporaba javnega prevoza; hoja, kolo, ločevanje odpadkov; manj elektrike; več steklene embalaže; pobiranje odpadkov; izobraževanje; recikliranje materialov (ponovna uporaba)

[3] V prvem projektu Naše mnenje šteje! so otroci in mladostniki veliko sporočali o tem, kaj bi spremenili (kaj je dobro in kaj bi lahko bilo boljše). Tokrat pa smo se usmerili bolj na vprašanje: KAKO bi lažje sodelovali. Otrokom in mladim smo želeli omogočiti prostor tudi za raziskovanje, kaj ta štiri področja (šolstvo, zdravstvo, zeleni prehod, digitalno okolje) sploh zajemajo in kaj bi si znotraj njih želeli spremeniti. Naše aktivnosti smo razdelili na dva dela. V prvem delu so otroci in mladostniki raziskovali "Kaj?", v drugem pa smo se usmerili na vprašanje "Kako?". Izkušnja prvega posvetovanja v Ajdovščini nam je pokazala, da so zastavljena vprašanja nekoliko preveč "odprta", in so sodelujoči s svojimi odgovori zato bili prepovršni. Zaradi tega smo vprašanja za naslednje delavnice spremenili, kar se izkazalo za zelo koristno, saj so se sodelujoči bolj poglobljeno podali v raziskovanje, s čimer smo pridobili konkretnejše odgovore.

Aktivnost 2: Svetovna kavarna

KAJ POTREBUJEŠ, DA BI TVOJE MNENJE, VEZANO NA ZELENI PREHOD, BILO BOLJ SLIŠANO?	KAJ POTREBUJEŠ, DA BI TVOJE MNENJE, VEZANO NA DIGITALNO OKOLJE, BILO BOLJ SLIŠANO)	KAJ POTREBUJEŠ, DA BI TVOJE MNENJE, VEZANO NA ŠOLSTVO, BILO BOLJ SLIŠANO?	KAJ POTREBUJEŠ, DA BI TVOJE MNENJE, VEZANO NA ZDRAVSTVO, BILO BOLJ SLIŠANO?
Pogum; samozavest; skupina enako mislečih; glasen in agresiven govor; preverjanje informacij; neka večja nagrada, izkušnje; osebni dogodki; javne akcije; sponzorje; denar; neka moč; zagnanost. ***TRI MNENJA Z NAJVEČJIM ŠTEVILOM GLASOV:*** Karizma Podpora staršev/odraslih/javnih oseb; Motivacija.	Anonimnost; posebni spletni portali; moraš biti znan; podpora znanih ljudi; samozavest; dosežke, izobrazbo; podporo veliko ljudi z enakim mnenjem; več anket in vprašalnikov; izražanje mnenj na popularnih omrežjih ***DVE MNENJI Z NAJVEČJIM ŠTEVILOM GLASOV:*** Podpora staršev, sovrstnikov in posrednikov; Pogum, da lahko izrazim svoje mnenje.	Rabimo učitelje in svetovalne delavce, ki znajo poslušati in prisluhniti; spodbuda ravnateljev; ljudje, ki so potem pripravljeni narediti spremembe v šolstvu; podpora odraslih; da bi ministrstvu za šolstvo lahko poslali e-pošto z našim mnenjem; podpora sovrstnikov; anonimni vprašalnik o idejah glede šole; anonimni listki, katere bi učitelji posredovali ravnatelju; ***TRI MNENJA Z NAJVEČJIM ŠTEVILOM GLASOV:*** Učitelji moraj prisluhniti vsem učencem, ne glede na učni uspeh; Skupina odraslih, ki je pripravljena poslušati mladostnike pri izražanju mnenj in poročati ministrstvu (parlamentu); Vsak konec meseca bi na šoli vnaprej organizirana skupnost odpravila nevšečnosti in druge težave, ki bi jih dijaki in učenci na šoli izpostavili.	Knjiga za pritožbe in izboljšanje; uporaba otroku prijaznega besedišča; škatla za sporočila; pogum, da poveš svoje mnenje; anketa s strani ministrstva za zdravje, kjer bi lahko anonimno povedal svoje mnenje; skupina odraslih, ki podpira mlade pri izražanju njihovih mnenj; ***TRI MNENJA Z NAJVEČJIM ŠTEVILOM GLASOV:*** Pogum; Škatla za izboljšave in predloge; Podpora družine in sovrstnikov.

Regijsko posvetovanje Slovenske Konjice (15. 10. 2025)

Število sodelujočih otrok in mladostnikov: 30

Aktivnost 1: Hitri zmenki

NA KAJ POMISLIŠ, KO SLIŠIŠ BESEDO ŠOLSTVO?	KAJ BI V ŠOLSTVU SPREMENIL?
Učenje; stres; razvijanje naših idej; poučevanje; pretežke torbe; prekratki odmori; druženje, mučenje	Manj domačih nalog; manj ocen; boljša hrana; bolj potrpežljivi učitelji; več načinov učenja; daljše malice; daljši odmori; več poučevanja v naravi; predolge ure; bolj razvedrilno učenje – FIT metode; ukinitev nekaterih predmetov
NA KAJ POMISLIŠ, KO SLIŠIŠ BESEDNO ZVEZO DIGITALNO OKOLJE?	**KAJ BI SPREMENIL GLEDE DIGITALNEGA OKOLJA?**
Zasvojenost; okvare oči; hitro dostopni podatki; socialna omrežja; mediji; spletne strani; radiji; spletno nakupovanje; spoznavanje novih ljudi; spletne učilnice; spletni učbeniki; e-asistent; duolingo aplikacija; umetna inteligenca; prevare; spletno nasilje; lažne informacije	Starostne omejitve (pametni telefoni le od 10. leta naprej), starševski nadzor nad časovno porabo in vsebino; večje varovanje; nadzor nad starostjo; težji dostop do vsebin; algoritemska prepoved grdih besed; poučevanje starejših o digitalnem okolju; negativno nižanje samopodobe; sprejemanje mladostnikov v digitalno območje
NA KAJ POMISLIŠ, KO SLIŠIŠ BESEDNO ZVEZO ZELENI PREHOD?	**KAJ BI SPREMENIL GLEDE ZELENEGA PREHODA?**
Narava in most; uporaba javnega prevoza ali peš; ljudje se spet povežemo z naravo (nezdravo – zdravo); varujmo okolje, ki nam je bilo podarjeno; uporabljamo več naravnih virov; usmerjanje ljudi v bolj naraven življenjski slog; ponovna uporaba materialov; uporaba obnovljivih virov energije; varčevanje z energijo in vodo; iz fosilnih goriv v elektriko; ponovna uporaba oblačil; uporaba eko materialov	Znižajmo cene javnega prevoza; večji poudarek na tej temi, izboljšati linijski dostop do pomembne infrastrukture; več javnega prevoza med vikendom, mestni avtobusi naj vozijo tudi ponoči; več košev; visoke kazni za onesnaževanje okolja; večji poudarek izobraževanju mladih na to temo; razne delavnice na to temo; ozaveščanje starejših generacij preko raznih medijev in drugih virov
NA KAJ POMISLIŠ, KO SLIŠIŠ BESEDO ZDRAVSTVO?	**KAJ BI V ZDRAVSTVU/PRI ZDRAVNIKU SPREMENIL?**
Zdravstvo je skupina ljudi oz. organizacija, ki nam pomaga takrat, ko smo bolni; različni poklici v povezavi z zdravstvom (medicinska sestra, kirurg, otorinolaringolog; instrumentarka, ginekolog, pediater,…); bolezni (levkemija, bronhitis, korona, gripa, oslovski kašelj, gljvice, rak, ..), razna zdravila	Problem so: čakalne dobe, pomanjkanje kadra, uporaba preprostega jezika, pomanjkanje zdravstvenih ustanov. Rešitve so: povišanje plač in razne stimulacije; zagotovitev boljše opreme in kapacitet; večja digitalizacija sistema. Naj vse osebe imajo dostop do osebnega zdravnika; boljši odnos zdravnikov do pacientov; izobraževanje o zdravstvu v osnovnih in srednjih šolah.

Aktivnost 2: Svetovna kavarna

O KATERIH ZADEVAH, ZNOTRAJ TEH 4 PODROČIJ, BI ŽELELI BITI VKLJUČENI V SPREJEMANJE ODLOČITEV?	KAKŠEN NAČIN BI BIL ZA VAS NAJBOLJ PRIMEREN/VAREN, DA SPOROČITE SVOJE MNENJE?	KAJ BI SE, PO VAŠEM MNENJU, MORALO SPREMENITI, DA BI SE OTROCI IN MLADOSTNIKI BOLJ POGUMNO ODLOČALI ZA SODELOVANJE PRI ODLOČITVAH?	KAJ BI ŽELELI SPOROČITI ODLOČEVALCEM/ODRASLIM, DA BI VAŠ GLAS BIL BOLJ SLIŠAN IN UPOŠTEVAN?
ŠOLSTVO: prehrana; pogovorne ure samo z učencem; predsednik razreda, beseda pri sestavljanju urnika; popusti za dijake in študente, zavedanje problemov učencev; različni načini pridobivanja ocen; **ZDRAVSTVO**: način komuniciranja (izvidi meni razumljivi); duševno zdravje; **DIGITALNO OKOLJE:** pogovori s prijatelji, starševski nadzor, tablice namesto zvezkov; **ZELENI PREHOD:** recikliranje; ločevanje; javni prevozi, sončne celice	**ŠOLSTVO**: da bi temi namenili eno razredno uro in glasovali za top temo; predsednik razreda posreduje mnenja šolski skupnosti; spletna glasovanja od 6. razreda naprej; anonimne škatle; 1x letno se predstavniki šole vseh šol srečajo na organiziranem srečanju in poiščejo/predstavijo rešitve; **ZDRAVSTVO:** uporabniku razumljiva embalaža z anketo, da bi rezultati le-te prišli do ministra; anonimna škatla za predloge; spletna glasovanja; **DIGITALNO OKOLJE:** da bi imeli izbirni predmet Digitalno okolje; v šoli se zadnja triada uči o varni uporabi interneta; spletna glasovanja; dodatna izobraževanja; **ZELENI PREHOD**: občina organizira izobraževanje o zavedanju o onesnaženem okolju; protesti; spletna glasovanja	Manj obsojanja, poslušanje drug drugega; vzgoja otrok; podpora staršev; sprejemanje vseh mnenj; samozavest; odprava predsodkov; anonimno izražanje; da starši pustijo otroka, da se postavi zase; otroci prevzemajo odgovornost za svoja dejanja; spodbuda učiteljev; prisotnih manj odraslih oseb; v manjših skupinah; sproščeno okolje; pogovor 1 na 1; spoštljivost odraslih; upoštevanje našega mnenja, čeprav mogoče ni zaželeno; da ne dvomimo vase; vključevanje vseh generacij; razlaga sprememb na nivoju, da lahko razumejo vsi	Naj se zavedajo, da na mladih svet stoji; naj tudi oni pomerijo naše čevlje, šele potem naj sodijo; naj se ne sodi zaradi napak enega posameznika; da stavek; *»Dokler živiš pod mojo streho, veljajo mora pravila«* ne reši problemov; časi se spreminjajo, prav tako pogled na svet; naj nam pustijo delati napake, da se lahko učimo iz njih; naj ne zvišujejo pričakovanj, saj s tem zvišujejo stres; naj nas ne zavijajo v vato, saj svet ni idealen; napak iz preteklosti se ne da več popraviti; naj nam zaupajo, da smo samostojni; da spoštujejo naše mnenje; naj svojih napak ne popravljajo preko nas; naj ne izražajo pričakovanj svojih staršev preko nas; da spoštujejo naše cilje; naj nam dovolijo postaviti lastne norme; naj ne pre-slišijo našega mnenja; naj naše besede imajo veljavo; učimo se za znanje in ne za darila; naj nas spodbujajo do naših lastnih ciljev; naj nas ne primerjajo z drugimi ali s samimi sabo; naj naše napake sprejemajo z razumeva-njem; da bi se organizirale okrogle mize za mlade, kjer bi debatirali z odraslimi in politiki o družbeno pomembnih temah

Regijsko posvetovanje Škofja Loka (11. 11. 2025)

Število sodelujočih otrok in mladostnikov:31

Aktivnost 1: Hitri zmenki

NA KAJ POMISLIŠ, KO SLIŠIŠ BESEDO ŠOLSTVO?	KAJ BI V ŠOLSTVU SPREMENIL?
Učenje; odnosi; odmori; ocenjevanje; telefon in tehnologija	Dovoljenje čigumijev; klicanje staršev med odmori; dovoljenje poslušanja muzike; bolj strogi ukrepi glede spletnega nasilja; učitelji morajo biti bolj pozorni na nasilje v šoli (nasilje se ne rešuje le s pogovori in delavnicami!); med učenci in učitelji trenutno ni medsebojnega spoštovanja (med učenci v večini tudi ne) = predlagamo več majhnih povezovalnih aktivnosti do večdnevnih dejavnosti; daljši odmori; da med odmori lahko greš ven; Ocenjevanje: + in – so super; GUM, LUM in ŠPO se ne ocenjuje (opravil – ne opravil); brez piflanja; ocenjevanje poskusov in fizičnega dela; Telefoni in tehnologija: več uporabe v šolah; domača naloga preko interneta; e-asistent zastonj; učenje o uporabi različnih aplikacij (npr. chata)
NA KAJ POMISLIŠ, KO SLIŠIŠ BESEDNO ZVEZO DIGITALNO OKOLJE?	**KAJ BI SPREMENIL GLEDE DIGITALNEGA OKOLJA?**
Telefoni; internet; aplikacije; spletno nasilje; socialna omrežja; elektronske naprave; chat gpt; spletne strani; virtualna resničnost; klop za polnjenje mobilnih naprav, električni avtomobili; televizija; pametne ure; računalniki	Brez spletnega nasilja; cenejše naprave, ozaveščanje starejših; zasvojenost otrok; boljša spletna zaščita; višja starostna omejitev pri uporabi; več spletnega izobraževanja, večja varnost osebnih podatkov; manj komunikativnih sposobnosti; manj smo lahko anonimni
NA KAJ POMISLIŠ, KO SLIŠIŠ BESEDNO ZVEZO ZELENI PREHOD?	**KAJ BI SPREMENIL GLEDE ZELENEGA PREHODA?**
Ugašanje luči; manj sekanja dreves; zmanjševanje odplak iz tovarn; spoštovanje narave; zdrav planet; varovanje okolja; električni avti; protesti; varčevanje z vodo in energijo; ločevanje odpadkov; javni prevoz	Več govora; ozaveščanje o temi v šolah; večji poudarek na ločevanju odpadkov; manj izpušnih plinov; gradnja na manj rodovitni zemlji; spodbujanje uporabe javnega prevoza; ozaveščanje o podnebnih spremembah; sofinanciranje bolj ekoloških opcij za npr. pakiranje izdelkov; pogozdovanje, več obnovljivih virov
NA KAJ POMISLIŠ, KO SLIŠIŠ BESEDO ZDRAVSTVO?	**KAJ BI SPREMENIL V ZDRAVSTVU/PRI ZDRAVNIKU?**
Zdravniki, zdravila, higiena, zdrava prehrana, zdravo življenje, virusi, smrt, bolečina, darila, bolnišnice	+ v zdravstvu: zdravstvo je na nivoju; sistematski pregledi; zdravstveno zavarovanje; dostopnost, večinoma prijazni zdravniki; - v zdravstvu: dolge čakalne vrste (razporeditev); več informacij za paciente; nedostopnost zdravnika v popoldanskih urah; ni dovolj zasebnosti (zdravniki se pogovarjajo o nama večinoma s starši); neorganiziranost na urgenci; obsojanje, neposlušanje

Aktivnost 2: Svetovna kavarna

O KATERIH ZADEVAH, ZNOTRAJ TEH 4 PODROČIJ, BI ŽELELI BITI VKLJUČENI V SPREJEMANJE ODLOČITEV?	KAKŠEN NAČIN BI BIL ZA VAS NAJBOLJ PRIMEREN/VAREN, DA SPOROČITE SVOJE MNENJE?	KAJ BI SE, PO VAŠEM MNENJU, MORALO SPREMENITI, DA BI SE OTROCI IN MLADOSTNIKI BOLJ POGUMNO ODLOČALI ZA SODELOVANJE PRI ODLOČITVAH?	KAJ BI ŽELELI SPOROČITI ODLOČEVALCEM/ODRASLIM, DA BI VAŠ GLAS BIL BOLJ SLIŠAN IN UPOŠTEVAN?
ŠOLSTVO: šolski sistem; dogodki in celotne organizacije dogodkov; volitve ravnatelja; protesti, več prakse pri delu; odločanje o predmetih **ZDRAVSTVO**: menjava zdravnika, zahteva drugega mnenja, zasebnost pri pregledu; odločitev o seznanjanju s starši **DIGITALNO OKOLJE:** pravila o spletni varnosti; več posvečanja v šoli; manj anonimnosti **ZELENI PREHOD:** organizacija shodov/protestov; razpored finančne usmerjenosti; več izobraževanja in ozaveščanja; deljenje kazni	V razredu; anonimno (škatla, pismo, mail); srečanja; volitve; anketa; pogovor; glasovanje; svetovalni delavci/psihologi; družabna omrežja; dopisi; vsak glas je enakovreden	Da so naša mnenja upoštevana; da nas ne zasmehujejo; da imamo več spodbude pri odraslih; da bi imeli več možnosti in priložnosti za sodelovanje; da se poudarja pomen sodelovanja in odločanja; da je prijetno okolje; motivacija; da imamo osebo, ki ji zaupamo; da nas starejši ne bi obsojali; da bi lahko bilo anonimno; da imamo podporo učiteljev in staršev; sodelovanje vrstnikov; nagrada; poudarek na to, da so spremembe možne; da se pozanimaš o odločitvi; da te ne obsojajo za tvoje odločitve; da ti je jasno, katere možnosti imaš	Da ima poslušalec fokus na nas; da nas pri pogovoru spodbujajo tudi z obrazno mimiko, gledanjem v oči, da nas ne prekinjajo, da ne spreminjajo teme, če se naše mnenje ne sklada z njihovim; da nas bolj spoštujejo, ker smo enakovredni; da imamo veliko dobrih in naprednih idej; da je naše mnenje lahko nov zorni kot; mi bolj vemo kaj je za nas dobro kot neki 60-letni odločevalci (mi vidimo stvari, ki jih starejši ne); odločevalci naj nas vključijo v sprejemanje odločitev ker si želimo pomagati; nihče si ne želi, da bi nekdo drug odločal zanj; mi nismo več otroci in znamo razmišljati (ne podcenjujte naše sposobnosti); pomembna je tudi naša perspektiva; smo bolj informirani – morajo nam zaupati, tudi našim informacijam; mladi imamo inovativna stališča – tako se tudi svet razvija in napreduje

Regijsko posvetovanje Novo Mesto (28. 11. 2025)

Število sodelujočih otrok in mladostnikov:12

Aktivnost 1: Hitri zmenki

NA KAJ POMISLIŠ, KO SLIŠIŠ BESEDO ŠOLSTVO?	KAJ BI V ŠOLSTVU SPREMENIL?
Domače naloge, motivacija, prijatelji, nedelo, nejasna in nekvalitetna razlaga, razlike v ocenjevanju	Red v razredu; učenje/uporaba elektronskih virov + učbenik; velikost porcije hrane + odnos do hrane, drugačno delo na terenu (manj delovnih listov), drugačen sistem za razdeljevanje hrane (npr. čipi za kartice)
NA KAJ POMISLIŠ, KO SLIŠIŠ BESEDNO ZVEZO DIGITALNO OKOLJE?	**KAJ BI SPREMENIL GLEDE DIGITALNEGA OKOLJA?**
Okolje, ki zajema tehnološke naprave, aplikacije, spletne strani,…; telefoni, računalniki, tablice; aplikacije, ki te hitro zasvojijo (Snapchat, TikTok, Instagram, Reddit, …)	Dobro: pomaga ohraniti stike, širjenje obzorij, Slabo: Nevarnosti za mlade, zasvojenost, zlorabljanje informacij in slik Spremembe: večja omejitev nad nevarnimi aplikacijami
NA KAJ POMISLIŠ, KO SLIŠIŠ BESEDNO ZVEZO ZELENI PREHOD?	**KAJ BI SPREMENIL GLEDE ZELENEGA PREHODA?**
Spreminjanje Zemlje na bolje; manj onesnaževanja, več uporabe javnega prevoza, zemljo najbolj onesnažujejo: izpušni plini (metan, krave, avti, križarke,…), smeti in plastika (slabo razgradljiva, živali jo lahko pojedo), sekanje dreves (manj kisika, živalski prostor se zmanjša, kar lahko pripelje do izumrtja živalskih vrst = rešitev: max 2-3 otroka na družino, omejevanje obdelovanja površin in gradbenih površin; PROBLEM: preveč ljudi	Dobro: električni avtomobili; ločevanje smeti; ponovna uporaba plastike ali zamenjava plastike s steklom/papirjem; javni prevoz; Slabo: 2 ali več avtomobilov na družino (rešitev: javni prevoz, kolo, peš); metan – krave – kravji iztrebki velik problem (rešitev: krave kakajo pod nekakšno streho, kamor se metan ujame); Javni prevoz – malo linij + zamuda, drago (rešitev: več linij, mogoče zastonj)
NA KAJ POMISLIŠ, KO SLIŠIŠ BESEDO ZDRAVSTVO?	**KAJ BI V ZDRAVSTVU/PRI ZDRAVNIKU SPREMENIL?**
Vse kar je vezano na zdravstvo: zdravljenje, institucije, zdravila, ljudje,…	Izobraževanje o prvi pomoči v programu šole naj bo obvezna; zdravila za avtoimune bolezni otrok naj bodo zastonj oz. ne polna cena le-teh; brezplačni pregledi za alergije in avtoimune bolezni do 16. leta starosti; otroku morajo povedati o posegu/zdravljenju in stranskih učinkih; otrok mora tudi odločati o možnosti zdravljenja

Aktivnost 2: Svetovna kavarna

O KATERIH ZADEVAH, ZNOTRAJ TEH 4 PODROČIJ, BI ŽELELI BITI VKLJUČENI V SPREJEMANJE ODLOČITEV?	KAKŠEN NAČIN BI BIL ZA VAS NAJBOLJ PRIMEREN/VAREN, DA SPOROČITE SVOJE MNENJE?	KAJ BI SE, PO VAŠEM MNENJU, MORALO SPREMENITI, DA BI SE OTROCI IN MLADOSTNIKI BOLJ POGUMNO ODLOČALI ZA SODELOVANJE PRI ODLOČITVAH?	KAJ BI ŽELELI SPOROČITI ODLOČEVALCEM/ODRASLIM, DA BI VAŠ GLAS BIL BOLJ SLIŠAN IN UPOŠTEVAN?
ŠOLSTVO: pravice otrok, sami izberemo šolske tabore in ekskurzije, sami izberemo katere izbirne predmete naj bi šola imela, radi bi sodelovali pri čiščenju okolice oz. se lahko odločimo na katerih dejavnostih, imamo več dejavnosti, ki so dobre za okolje, GUM/LUM/ŠPO – opravi/ne-opravil oz. se lahko otrok sam odloči kako bi želel biti ocenjen, več praktičnega dela – mladi se sami odločimo, katere poskuse bi delali **ZDRAVSTVO**: lažji in hitrejši dostop do zdravnika, vsak otrok ima osebnega zdravnika, hočemo biti obravnavani resno in da smo enakovredni sogovorniki, da se lahko k zdravniku tudi sami naročimo (od 15. leta naprej) **DIGITALNO OKOLJE:** zmanjšana uporaba digitalnih naprav, starševski nadzor nad uporabo, prepovemo nasilje preko omrežji (naprava, ki avtomatsko zazna žaljive komentarje in jih blokira), se naučiti, kje je meja med zdravo in ne zdravo uporabo **ZELENI PREHOD:** Da bi do 18. leta javni prevoz bil brezplačen, na šolo dobiš anketo o zadovoljstvu mladih, organiziranje puljenja invazivnih rastlin PRI VSEH: poudarek na tem, da naše mnenje in mnenje mladih šteje in se UPOŠTEVA	Izobraževanja zunanjih izvajalcev; občinski predstavniki poslušajo mlade, glasovanje novih idej, aplikacija-sistem – da bi mladi imeli neposreden stik z voditelji, da bi imeli več informacij glede zelenega prehoda, več takšnih srečevanj na občinski ravni, anonimna škatla (lahko se tudi podpišeš; mladi imajo mentorje, ki jih učijo kako povedati svoje mnenje); dogajanje znotraj razredov in znotraj šole – piše se v dokument;	Več ozaveščanja, strpnost drugih (predvsem starejših), dovoljevanje vključevanja mladih ter poslušati njihovo mnenje, širjenje informacij preko odraslih, več vključevanja mladih v pogovore o naši prihodnosti, spodbujanje individualnosti in spoštovanje tujega mnenja, spodbujanje enakopravnosti spolov pri izražanju mnenj, anonimno izražanje mnenj, medgeneracijski pogovori s predstavniki, ozaveščanje starejših o pomembnosti mnenja mladih, upoštevanje izraženega mnenja; Uvedba določenih predlogov	Da bi na šoli morala biti odrasla oseba, kamor otroci lahko pošljejo svoje mnenje; pred občino naj bo škatla za predloge in izboljšave, ministri imajo dan odprtih vrat za mlade, junior volitve, zakon-enotnost za vse, sistem odločevalcev bolj urejen, da so otroci lahko bolj slišani, preko odraslih, ki so otrokom blizu-povedo mnenje

Utrinki z regijskih posvetovanj in zaključne razprave

Priloga 2:

Vsa mnenja in predlogi, izraženi na zaključnem srečanju, januar 2026

Omizje številka 1: Več možnosti za sodelovanje pri odločitvah ter srečevanja z odločevalci

- Predstavitev različnih pogledov, predvsem v šolskem okolju;
- Regionalne participatorne seje;
- Delavnice za podporo pri izražanju ter sporočanju lastnega mnenja;
- Spletna stran (obveščevalnica) + spraševanje po mnenju;
- Redna in kontinuirana srečanja (zoom, v živo);
- Ankete
- Pogovor o realnih stvareh, kaj se dogaja + dodatna ura
- Več aktivnega državljanstva in etike v šole
- Spodbujanje mladih pri izražanju mnenj + dokaz (povratna informacija), da je možna sprememba;
- Spodbujanje sodelovanja in ne deljenja + spodbujanje pravice za izražanje;
- Ozaveščanje mladih o politiki
- Ekipa na ministrstvih, ki se ukvarja s participacijo mladih;
- Socialna razširjenost (slovenski vplivneži);
- Mladi predstavniki različnih strank;
- Obvezno vključevanje mladih neposredno v politiko.

IZBRANI PREDLOGI:

- Obvezno vključevanje izobraženih mladih v politiko: obstajali bi mladi predstavniki različnih strank, ki bi predstavljali mnenja na regionalnih srečanjih, ter bi predstavljali mlade v politiki;
- Obvezno izobraževanje in predstavitev politike v osnovnih šolah: kako biti aktiven državljan – pomoč, ko smo dovolj stari, da volimo;
- Postavitev spletne strani, kjer bi se obveščalo o spremembah, ki vključujejo mlade ter kjer bi lahko potekala spraševanja o mnenju mladih na določeno stvar;
- Posebna skupina za participacijo mladih, ki bi obstajala samostojno ali kot del ministrstva.

Omizje številka 2: Kje in na kakšen način vidite priložnost, da sodelujete?

- Regijski otroški parlament in delovna skupina na šoli (velikokrat se kakšna stvar sprejme brez naše vednosti);
- Stroka/sposobnost učiteljev – vrednotenje, večja in boljša izobrazba kadra;
- Izražanje mnenj v manjših skupinah;
- Menjavanje vodstva;
- Ocenjevanje učiteljev – obvezna prisotnost vsaj enega predstavnika na razred;
- Odrasli nas trenutno ne jemljejo resno, ne vemo kaj se zgodi s predlogi;
- Večja vloga razrednika in več razrednih ur, kjer bi se obravnavale za nas pomembne stvari;
- Ankete v šolah obvezne.

IZBRANI PREDLOGI:

- Ocenjevanje učiteljev/profesorjev preko anonimnih anket + pogovori z ravnatelji = pripelje do večje strokovnosti kadra (plače so lahko tudi vezane na rezultat dela posameznega učitelja);
- Vse odločevalne skupine na pomembnih področjih imajo predstavnike otrok in mladostnikov, ki zastopajo mnenja in interese mladih;
- Vključevanje učencev v pomembne odločitve, sodelovanje z vodstvom šole (pri pripravi pravil, učnega načrta,..)

Omizje številka 3: Participacija otrok in mladostnikov kot nacionalna vrednota Slovenije in vrednota Evropske unije

- Ankete, škatle za komentarje;
- Skrb, da se naše mnenje spoštuje in posluša; vključenost osnovnošolskih predstavnikov v odbor za mladino;
- Motivacija je lahko tudi povratna informacija, kaj se je upoštevalo, zakaj se nekaj ne more uresničiti …
- Vsaka občina ima enega zaposlenega, ki je zadolžen za stik z mladimi;
- Delavnice za izražanja svojega mnenja, ustvariti okolje, kjer se lahko pogovarjamo z drugimi, da bi postali bolj samozavestni glede lastnega mnenja.

IZBRANI PREDLOGI:

- Na vsake tri mesece občina organizira ali srečanje ali obisk mladih, kjer se pogovarjamo o problemih (lahko je tudi preko ankete);
- Da bi pridobili povratne informacije o spremembah, ki so se zgodile (preko socialnih omrežji, spletnih straneh občin, ministrstva);
- Vzpostavitev omrežja, kjer se lahko pogovarjamo in delimo svoja mnenja.

Omizje številka 4: Digitalna platforma za participacijo – sporočanje mnenj

- Prijava preko šole in bi se na njej reševali tudi problemi ter glasovanja;
- Takojšnji oz. sprotni prikaz aktualnih rezultatov;
- Predstavitev tematike na razrednih urah;
- Krajši predstavitveni posnetek pred vstopom v anketo na državni ravni;
- Na njej bi lahko podajali predloge in pobude, vključevala bi tudi izobraževalne igre, zanimive teme, informacije o tem, na koga se lahko obrnemo, če smo v težavah; prilagojena bi bila različni starosti otrok, na aplikaciji bi lahko bil tudi del, kjer se lahko pogovorimo s svetovalci in nam lahko pomagajo, aplikacija bi bila brez oglasov;
- Za mlade bi lahko oblikovali e-volitve;
- Otroci in mladi, ki težje izražajo svoje mnenje bi preko aplikacije to storili lažje,

IZBRANI PREDLOGI:

- Oblikovanje aplikacije, ki bi vključevala takojšnji oz. sprotni prikaz aktualnih rezultatov, krajši predstavitveni posnetek pred vstopom v anketo, anketa bi bila sestavljena kot dopisovanje, na aplikaciji bi bile izobraževalne igre, novice za mlade, del, kjer lahko dobimo strokovno pomoč;
- Oglaševanje pri razrednih urah, predstavitev tudi organizacijam in ustanovam;
- Aplikacija, prilagojena različnim starostnimi skupinam – le tako bi tisti, ki težje povedo svoje mnenje, lahko povedali.

Omizje številka 5: Podpora odraslih pri oblikovanju/sporočanju lastnega mnenja

- Šola: preoblikovana razredna ura, izobraževanja o pomembnosti izražanja svojega mnenja, predava nam oseba podobne starosti kot smo mi; profesorji z mirno krvjo sprejemajo mnenja učencev; več možnosti za sodelovanje na otroških parlamentih;
- Mladi svojega mnenja ne povedo, ker se bojijo negativnega odziva, v šoli in doma je pogosto naše mnenje zatirano, ni medsebojnega zaupanja, ni prostora za napake;
- Starši morajo biti zgled – delavnice za odrasle in mlade – obvezna predavanja med nosečnostjo (posledice so kazni);
- Učenje o odnosih in o tem, kako biti starš, uvesti v osnovne šole, tudi v srednje in na fakultete;
- Program oz. TV oddaja + podkasti

IZBRANI PREDLOGI:

- Obvezna predavanja za bodoče starše + delavnice za učence in učitelje;
- Državni organi si vzamejo čas in pokažejo zanimanje za mnenje mladih (npr. kot na Otroškem parlamentu);
- Možna kandidatura za mlade/mlajše profesorje (npr. za ravnatelje manj kot 8 let poučevanja)

Zveza Prijateljev Mladine Slovenije®

BELA KNJIGA
O URESNIČEVANJU PRAVICE OTROK DO PARTICIPACIJE

Verzija 1

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

MOViT

Ljubljana, 2022

Predgovor

Bela knjiga Zveze prijateljev mladine Slovenije o uresničevanju pravice otrok do participacije (Verzija 1) (v nadaljevanju Bela knjiga) je nastala v sklopu projekta "Uresničevanje pravice otrok do participacije: Naše mnenje šteje!", katerega izvedbo je finančno podprl program Erasmus+.

Bela knjiga sestoji iz dveh delov.
Prvi del je pretežno teoretičen ter podaja izhodišča in podlage za razumevanje participacije otrok. Osnutek tega dela je nastal leta 2020 v sklopu projekta *"Povezani prijatelji"*, ki ga je preko "Javnega razpisa za sofinanciranje projektov razvoja in profesionalizacije nevladnih organizacij in prostovoljstva" podprlo Ministrstvo RS za javno upravo.

Drugi del dokumenta je rezultat 4 regijskih posvetovanj (Maribor, Ljubljana, Postojna, Velenje) z otroki in mladostniki, ki smo jih izvedli v sklopu projekta "*Naše mnenje šteje!"*. Mladi so na tematskih omizjih razpravljali o njihovi participaciji na področju šolstva, zdravstva, sodstva in lokalne skupnosti ter podali konkretne predloge za njihovo vključevanje. Na zaključnem posvetovanju (Ljubljana) pa so izbrali tri najpomembnejše predloge z vsakega področja ter jih tudi predstavili odločevalcem.

Bela knjiga lahko služi kot izhodišče za pripravo kakovostne nacionalne strategije o participaciji otrok ali pa kot "priročnik" različnim institucijam in organizacijam, ki bi želele mladim dati priložnost, da povedo svoje mnenje. *Vsekakor pa je to živ dokument, ki ga bomo v prihodnje še nadgrajevali.*

Publikacija je financirana s strani Evropske komisije. Vsebina publikacije odraža izključno stališča avtorja/jev. Nacionalna agencija in Evropska komisija nista odgovorni za kakršnokoli uporabi informacij, ki jih publikacija vsebuje.

Avtorica: Petra Zega
Uredili: mag. Nina Uratarič Malnar in Petra Zega
Zveza prijateljev mladine Slovenije

Ljubljana, september 2022

Kazalo

Uvod 4
1 Definicije pojmov in podlage za pripravo dokumenta 8
1.1 Definicije pojmov 8
1.2 Podlage za pripravo dokumenta 8
2 Namen in cilji Bele Knjige 12
2.1 Namen 12
2.2 Cilji 12
3 Modeli participacije otrok 15
4 Načela participacije otrok 17
5 Individualna in kolektivna participacija otrok 17
6 Mreža izvajalcev za uresničevanje participacije otrok in mladostnikov 18
7 Projekt Naše mnenje šteje! 18
7.1 Mnenja in predlogi otrok in mladostnikov 19
8 Literatura in viri 22
9 Priloge 23
Priloga 1 – Pismo o sodelovanju na področju participacije otrok 23
Priloga 2 – Vsi predlogi otrok, podani na regijskih posvetovanjih 24

Uvod

Konvencija o otrokovih pravicah (KOP), sprejeta leta 1989, vključuje med drugim pravico otrok do izražanja lastnega mnenja, kateremu moramo odrasli prisluhniti in ga – če se le da – tudi upoštevati, kot navajajo 12., 13. in 14. člen KOP.

> *12. člen*
> *1. Države pogodbenice jamčijo otroku, ki je sposoben izoblikovati lastna mnenja, pravico do svobodnega izražanja le-teh v vseh zadevah v zvezi z njim, o tehtnosti izraženih mnenj pa se presoja v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo.*
> *2. V ta namen ima otrok še posebej možnost zaslišanja v kateremkoli sodnem ali upravnem postopku v zvezi z njim, bodisi neposredno bodisi preko zastopnika ali ustreznega organa, na način, ki je v skladu s procesnimi pravili notranje zakonodaje.*
>
> *13. člen*
> *1. Otrok ima pravico do svobode izražanja; ta pravica zajema svobodno iskanje, sprejemanje in širjenje vsakovrstnih informacij in idej, ne glede na meje, v ustni, pisni, tiskani ali umetniški obliki ali na katerikoli drug način po otrokovi izbiri.*
> *2. Glede uveljavljanja te pravice so možne nekatere omejitve, vendar le take, ki jih predpisuje zakon in ki so potrebne a) zaradi spoštovanja pravic in ugleda drugih; ali b) zaradi zavarovanja državne varnosti ali javnega reda ali javnega zdravja ali morale.*
>
> *14. člen*
> *1. Države pogodbenice spoštujejo otrokovo pravico do svobode misli, vesti in veroizpovedi.*
> *2. Države pogodbenice spoštujejo pravice in dolžnosti staršev oziroma zakonitih skrbnikov, da otroka pri uveljavljanju te pravice usmerjajo na način, prilagojen njegovim razvojnim zmožnostim.*
> *3. Glede svobodnega izražanja veroizpovedi ali prepričanja so dopustne le tiste omejitve, ki jih določa zakon in ki so nujne za zavarovanje državne varnosti, javnega reda, zdravja ali morale ali pa temeljnih pravic in svoboščin drugih.*

Ti členi so temeljna podlaga t. i. participacije otrok, torej sodelovanja otrok pri zadevah, ki se jih tičejo, bodisi doma, na ravni šole, lokalne skupnosti, regije ali države. Participacija se nanaša na aktivno soudeležbo in resnično vplivanje na odločitve, ki zadevajo njihovo življenje. Otroci jasno izražajo potrebo po sodelovanju, vključenosti, soodločanju, vendar pa je še vedno preveč zakoreninjeno mišljenje odraslih, da so otroci nekompetentni sogovorniki, ker so pač "le otroci" (Jensen). In ker nimajo volilne pravice, niti ne morejo vplivati, največkrat pa tudi ne poznajo poti do uveljavitve svojih predlogov. Kot poudarja dr. Sonja Rutar, je *»participacija pravica in pogoj demokracije, je značilnost inkluzivne družbe, ki vsem posameznikom in skupinam omogoča angažirano udeležbo v vseh oblikah družbenega življenja. S tem postane participacija vzvod za razvoj in ohranjanje dostojanstva posameznikov in skupin – ko posameznik ali skupina doživi pripadanje kot stanje svojega lastnega bivanja, razvoja in življenja z drugimi.«*[1]

[1] Rutar, Sonja: Participacija otrok za spoštljiv in smiselno življenje z drugimi, *Zbornik o uresničevanju pravice otrok do participacije "Državljani prihodnosti", str. 8, Ljubljana, Zveza prijateljev mladine Slovenije, 2020*

Evropa v zadnjih letih vključevanju otrok posveča veliko pozornosti. A uresničevanje le-tega v praksi je pretežno odvisno od interesa/razumevanja/posluha posameznih odločevalcev in drugih pomembnih deležnikov, saj jih k temu nič ne zavezuje. Irska je edina država v EU, ki ima sprejeto Nacionalno strategijo o participaciji otrok.

Tudi v slovenskem prostoru je participacija otrok prepoznana kot pomembna pravica, vendar zgolj na razpravni ravni, ki odločevalcev in ostalih pomembnih deležnikov ne zavezuje h konkretnim ukrepom in spremembam. Normativna ureditev ne omogoča, da bi participacija otrok zaživela tudi v praksi, saj nimamo celovitega dokumenta, ki bi le-to obravnaval, je pa v manjšem obsegu omenjena v aktualnem Programu za otroke.

Svet Evrope je razvil Orodje za oceno participacije otrok (CPAT – Child Participation Assesment Tool), ki sestoji iz 10 kazalnikov za merjenje participacije otrok. Namen orodja je oceniti, kakšno je stanje participacije otrok pri odločanju o stvareh, ki jih zadevajo. Inštitut RS za socialno varstvo je v letu 2019/2020 opravil raziskavo s pomočjo orodja CPAT v Sloveniji, katere izsledki kažejo na to, da se Slovenija nahaja na 3., 4. ali 5. prečki lestvice participacije (od 8 prečk) po Hartovem modelu[2]. To pomeni, da imajo otroci glas le navidezno, v resnici pa imajo zelo malo ali nič izbire glede svojega sodelovanja in vključevanja. Le v redkih primerih je otrokom dodeljena vloga sodelovanja in so le malo oz. slabo informirani o tem, kako in zakaj so vključeni. Otroci so redko obveščeni o tem, kako bo uporabljen njihov prispevek in kakšni so rezultati odločitev, ki jih sprejmejo odrasli (a so nanje vplivali otroci).

Podobno slišimo tudi od otrok. Pravijo, da sicer imajo kar nekaj možnosti/priložnosti za izražanje svojih mnenj in podajanje predlogov, vendar pa le-ta potem nikoli niso upoštevana oziroma tudi nikoli ne dobijo nobenega pojasnila, zakaj niso bila upoštevana.

Ena od priložnosti za podajanje mnenj in predlogov je tudi program Otroški parlamenti®, ki pod okriljem Zveze prijateljev mladine Slovenije (v nadaljevanju ZPMS) – v sodelovanju z mentorji na osnovnih šolah in regijskimi koordinatorji – neprekinjeno poteka že od leta 1990.

ZPMS je že od svoje ustanovitve leta 1953 v ospredje vedno postavljala potrebe otrok in mladostnikov. Upoštevajoč dobre izkušnje pri organizaciji vsakoletnih pionirskih problemskih konferenc od leta 1981, sta se Komisija za otrokove pravice ter vodstvo ZPMS leta 1990 odločila nadalje razvijati participacijo otrok v družbi in otrokom ponuditi prostor in možnost sporočanja odraslim, tako v lokalnih okoljih kakor tudi na državni ravni, v državnem zboru. Participacija namreč pomeni zbir vseh procesov, ki vključujejo izmenjavo informacij in dialog med odraslimi in otroki. Otroški parlamenti so bili torej logična posledica dotedanjih izkušenj ZPMS ter zavzetosti, da se v praksi uresničijo konvencijske pravice. Prvi otroški parlament v novi slovenski državi je zasedal 19. oktobra 1990, v prostorih takratne skupščine RS, v letu, ko se je prvič sešel večstrankarski slovenski parlament. Udeležilo se ga je 105 otrok iz 44 občin. [3]

[2] *Glej str. 11*

[3] *Kalčina, Liana: Delovanje ZPMS na področju otrokovih pravic, Zbornik "60 let za dobro otrok", str. 174 – 207, Ljubljana, Zveza prijateljev mladine Slovenije, 2013*

V programu Otroški parlamenti® zadnja leta sodeluje približno 3000 učencev od 7. do 9. razreda s približno 3/4osnovnih šol iz vse Slovenije. Poteka na več ravneh: najprej se razprava odvija na šolskem parlamentu, nato na občinskem in medobčinskem parlamentu, sledi regijski parlament in na koncu, za veliki finale: zaključna seja v Državnem zboru, kjer imajo izvoljeni predstavniki priložnost govoriti v nacionalnem parlamentu v imenu vseh otrok, ki so sodelovali na prejšnjih razpravah. Pred tem ZPMS organizira tudi pripravljalni sestanek z regijski predstavniki.

Otroški parlamenti® so postali del pedagoške prakse in tradicionalna oblika javne artikulacije odnosa otrok do svojega otroštva in njihovih pogledov ter vrednostnih stališč odnosa starejših do njih. Parlamenti so odlična priložnost za oblikovanje temeljnih otrokovih kompetenc za življenje v demokratični družbi, učinkovita strategija in metoda za razvoj in spodbujanje sodelujočega državljanstva.[4]

Otroci so že leta 1990 izrazili željo, da bi imeli svoj glas o vprašanjih, ki se jih tičejo in vplivajo na njihovo življenje. Zelo podobno razmišljajo še dandanes.

- *Otroci in mladi si želimo, da bi nas odrasli poslušali in slišali, še posebej tisti, ki odločajo o našem življenju. Želimo sodelovati. Želimo soodločati.*
- *Otroci ne želimo biti zgolj dekoracija na različnih dogodkih, kajti to ni participacija. O participaciji lahko govorimo šele takrat, ko mladi sami podajamo pobude, ko razpravljamo in soodločamo.*
- *Tudi otroke, pripadnike različnih narodnosti, veroizpovedi, osebne drugačnosti ali otroke migrante moramo vključiti v pogovore in jim omogočiti enake možnosti za participacijo. Participacija mora biti vključujoča in ne izključujoča.*
- *Mladi uporabljamo sodobne komunikacijske medije, ki bi jih morali vključiti v razvoj novih oblik participacije otrok in mladostnikov.*
- *Če otroci ne razumejo, zakaj nekje sodelujejo, in ne razumejo dejanj, v katerih sodelujejo, potem je to manipulacija. To ni primeren način za uvajanje otrok in mladih v demokratične procese. Zato je pomembno, da so otroci informirani in imajo možnost izraziti svoje resnično mnenje.*
- *Pripravljeni smo sodelovati z lokalnimi oblastmi, državnimi organi in s parlamentom v razpravah pred sprejemanjem odločitev o vprašanjih, ki nas zadevajo. Povabite nas, želimo biti vključeni.*
- *Želimo, da ko starejši odločate o vprašanjih, ki se tičejo nas otrok in mladih ter naše prihodnosti, da pridobite naša mnenja in predloge in jih tudi upoštevate.*
- *Primanjkuje vsebin o človekovih pravicah in poteh njihovega uveljavljanja, znanj o delovanju družbe, države in njenih ustanov ter znanj za aktivno vključevanje in sodelovanje na lokalni, državni in evropski ravni.*

V želji, da bi kar čim bolj prisluhnili otrokom, ter spodbujeni z zgledoma Irske, ki je kot prva evropska država sprejela Nacionalno strategijo o participaciji otrok, in organizacije Eurochild, ki je svojo Strategijo o participaciji skupaj z otroki pripravila leta 2017, smo si na ZPMS zastavili cilj, da tudi v Sloveniji dobimo tak dokument. Ker pa je priprava in sprejem nacionalne strategije v pristojnosti države, smo se odločili, da kot nevladna organizacija pripravimo "Belo knjigo o uresničevanju pravice otrok do participacije", ki bo poleg teoretičnih temeljev vključevala tudi konkretne predloge/mnenja/pobude otrok in bo lahko služila kot izhodišče za pripravo kakovostne nacionalne strategije.

[4] *Kalčina, Liana: Kako se je začelo …, Zbornik o uresničevanju pravice otrok do participacije "Državljani prihodnosti", str. 46, Ljubljana, Zveza prijateljev mladine Slovenije, 2020*

Tako smo v letu 2018 pričeli s prvimi koraki v smeri priprave takšnega dokumenta, pri čemer je bilo naše vodilo, da morajo pri njenem nastajanju sodelovati vsi ključni akterji, na prvem mestu otroci, nadalje pa še odločevalci, oblikovalci politik, strokovnjaki in civilna družba.

V letu 2019 smo v sklopu Konference o participaciji otrok: Državljani prihodnosti (november 2019; Erasmus+ – Dialog mladih) s pristojnima ministrstvoma podpisali *Pismo o sodelovanju na področju participacije otrok (Priloga 1)*, s katerim smo se podpisniki pisma zavezali, *»da bomo v skladu z našimi možnostmi sodelovali pri razvoju in implementaciji participacije otrok v zadevah, ki se jih tičejo in so zanje pomembne, ter uresničevali cilje Konvencije o otrokovih pravicah v skladu s svojimi pristojnostmi,«* ter *»/…/ da bo medsebojno sodelovanje tvorno, vsestransko koristno in nas bo pripeljalo do želenega dolgoročnega cilja, priprave usklajenih strateških usmeritev za krepitev participacije otrok.«*
Konference se je udeležilo 130 učencev in dijakov iz vse Slovenije, poleg njih pa tudi predstavniki pristojnih ministrstev, različni strokovnjaki, mentorji ter predstavniki nevladnih organizacij in medijev. Svoj prispevek so predstavili tudi predstavniki organizacij Eurochild in Nacionalne mreže za Otroke Bolgarija. Otroci so imeli možnost v razpravi izraziti svoja mnenja o tem, kaj jim pomeni participacija ter pri čem in na kakšne načine bi želeli biti vključeni. S konferenco so bili zelo zadovoljni tako otroci kot tudi drugi udeleženci, organizacija Eurochild pa je angažiranost naših dveh ministrov postavila za zgled drugim evropskim državam.

Jeseni leta 2020 je bil v sklopu projekta "Povezani prijatelji", ki ga je preko javnega razpisa za sofinanciranje projektov razvoja in profesionalizacije nevladnih organizacij in prostovoljstva (izvajanje od 15. 6. 2019–15. 9. 2020) podprlo Ministrstvo RS za javno upravo, pripravljen prvi osnutek Bele knjige, ki je obsegal teoretične podlage ter cilje in namen, kar pa seveda ni dovolj. Zato smo se še isto leto zasnovali projekt "*Uresničevanje pravice otrok do participacije: Naše mnenje šteje!*", s katerim smo bili uspešni na programu Erasmus+ – Dialog med mladimi in oblikovalci politik. Rezultat projekta je publikacija, ki je pred vami.

Bela knjiga o uresničevanju pravice otrok do participacije (Verzija 1) poleg teorije vključuje tudi konkretne predloge in mnenja otrok o njihovem kakovostnem sodelovanja v zadevah, ki so pomembne za njihovo življenje. Participacijo otrok skuša sistemsko umestiti v vse sfere življenja in ponuja mehanizme za čim bolj učinkovito implementacijo. Otroci imajo močno željo po sodelovanju in soodločanju, kar moramo podpreti z vzgojo in jim omogočiti razvoj kompetenc za uspešno participacijo na vseh ravneh družbe, če želimo v prihodnosti živeti v demokratični družbi z aktivnimi in sodelujočimi državljani.

I. DEL

1 Definicije pojmov in podlage za pripravo dokumenta

1.1 Definicije pojmov

Otrok je vsako človeško bitje, mlajše od 18 let, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže že prej (1. člen Konvencije o otrokovih pravicah).

Otroci z manj priložnostmi so osebe, ki se srečujejo z različnimi ovirami ali težavami: invalidnost, težave pri izobraževanju, ekonomske ovire, kulturne razlike, zdravstvene težave, družbene ovire, geografske ovire.

Participacija pomeni sodelovanje, vključevanje, soudeležbo v procesih odločanja.

Bela knjiga (*angleško White Paper*) je zbirka informacij na določeno politično ali družbeno temo; namen dokumenta je osvetliti težavo ter zanjo ponuditi konkretne rešitve.

Strategija je dolgoročen načrt dejanj, potrebnih za reševanje problemov pri doseganju določenega cilja.

1.2 Podlage za pripravo dokumenta

Najpomembnejša in osnovna referenčna podlaga je **Konvencija OZN o otrokovih pravicah (1989)**, še posebej 12. člen, ki govori o "pravici biti slišan". Ta člen prepoznavamo tudi kot "pravico do participacije".

1. *Države pogodbenice jamčijo otroku, ki je sposoben izoblikovati lastna mnenja, pravico do svobodnega izražanja le-teh v vseh zadevah v zvezi z njim, o tehtnosti izraženih mnenj pa se presoja v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo.*
2. *V ta namen ima otrok še posebej možnost zaslišanja v kateremkoli sodnem ali upravnem postopku v zvezi z njim, bodisi neposredno bodisi preko zastopnika ali ustreznega organa, na način, ki je v skladu s procesnimi pravili notranje zakonodaje.*

Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic (1996) v 3. členu navaja pravico do obveščenosti in do izražanja lastnega mnenja v postopkih:

Otroku z zadostno stopnjo razumevanja po notranjem pravu se v postopkih pred pravosodnimi organi, ki ga zadevajo, priznavajo te pravice in jih je upravičen zahtevati:

a) da dobi vse ustrezne informacije;
b) da se z njim posvetujejo in da izrazi svoje mnenje;
c) da je obveščen o možnih posledicah upoštevanja tega mnenja in o možnih posledicah kakršnekoli odločitve.

Tudi **Listina Evropske Unije o temeljnih pravicah (2010)** v svojem 24. členu govori o pravicah otroka:

1. *Otroci imajo pravico do potrebnega varstva in skrbi za zagotovitev njihove dobrobiti. Svoje mnenje lahko svobodno izražajo. Njihovo mnenje se upošteva v stvareh, ki jih zadevajo, v skladu z njihovo starostjo in zrelostjo.*
2. *Pri vseh ukrepih javnih organov ali zasebnih ustanov, ki se nanašajo na otroke, se morajo upoštevati predvsem koristi otroka.*
3. *Vsak otrok ima pravico do rednih osebnih odnosov in neposrednih stikov z obema staršema, če to ni v nasprotju z njegovimi koristmi.*

Izpostaviti velja tudi:

Splošni komentar št. 12 (2009) (General Comment No. 12: The right of the child to be heard), ki podrobno obrazloži 12. člen Konvencije o otrokovih pravicah (pravica biti slišan).

Strategija Sveta Evrope o otrokovih pravicah 2022 - 2027, ki kot eno prednostnih področij določa sodelovanje (participacijo) vseh otrok, izpostavlja tri glavne tematike:

- spodbujanje pravice otrok do sodelovanja;
- povezovanje z otroki;
- krepitev sodelovanja v šolah in ob podpori šol.

Strategija EU o otrokovih pravicah 2021–2024. Participacija otrok v političnem in demokratičnem življenju EU je eno od šestih tematskih področij strategije To so ukrepi EU, ki otrokom omogočajo, da postanejo aktivni državljani in člani demokratičnih družb. Brez glasu otrok ne bi smeli oblikovati nobene politike o otrocih.

Priporočilo o sodelovanju otrok in mladih do 18. leta starosti (2012): Svet Evrope je izdal priporočilo, v katerem članicam Sveta priporoča, da:

- zagotovijo, da so vsi otroci in mladi slišani, obravnavani resno in imajo možnost biti udeleženi v vseh zadevah, ki se jih tičejo, skladno z njihovo starostjo in zrelostjo;
- spodbujajo izmenjavo znanja in dobre prakse pri implementaciji priporočila na lokalni, regijski, nacionalni in evropski ravni;
- vključijo vsebino priporočila v svojo zakonodajo in politiko;
- zagotovijo, da je priporočilo prevedeno v nacionalni jezik in široko razširjeno, tudi med otroki in mladimi.

Priporočilo Vlaganje v otroke – izhod iz kroga prikrajšanosti (2013): Evropska komisija je izdala priporočilo, v katerem je eden izmed treh stebrov spoštovanja otrokovih pravic tudi pravica otrok do udeležbe:

- » /…/ s podpiranjem udeležbe vseh otrok pri igri, rekreacijskih, športnih in kulturnih dejavnostih – pri priložnostnih učnih dejavnostih, ki potekajo zunaj šolskega okvira;
- z vzpostavitvijo mehanizmov, ki spodbujajo sodelovanje otrok pri sprejemanju odločitev, ki vplivajo na njihova življenja.«

Kot dodatne referenčne podlage za pripravo dokumenta navajamo še:

Raziskava Inštituta RS za socialno varstvo (IRRSV) Participacija otrok v postopkih odločanja (2010)
V raziskavi navajajo začetke participacije otrok in mladih pri nas. Kot navajajo, je bil maja 2010 sprejet Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju. Zakon v 20. členu opredeljuje delovanje Sveta Vlade za mladino, novega strokovnega in posvetovalnega telesa, ki bo za Vlado RS opravljal strokovne naloge, ji nudil pomoč pri odločanju o zadevah s področja mladih ter sprejemal ukrepe povezane s politično participacijo mladih. Svet Vlade za mladino ni zaživel.
Avtorji raziskave ugotavljajo pomanjkljivosti na vseh področjih participacije otrok v Sloveniji. Leta 2010 so zaključili, da so: » */…/ obstoječi pogoji na omenjenem področju nezadovoljivi, nujno so potrebne izboljšave na vseh izpostavljenih področjih participacije otrok in mladostnikov*[5]*. Predvsem je potrebno oblikovati nacionalno strategijo, kako vključiti otroke in mladostnike v participatorne procese*«. Med drugim so ugotovili, da je vzpostavitev primernih pogojev za družbeno udejstvovanje otrok in mladostnikov v preveliki meri odvisno od samoiniciativne naravnanosti različnih družbenih akterjev. Z oblikovanjem nacionalne strategije s področja participacije otrok in mladostnikov pa bi določili jasne smernice in odgovorne akterje za ureditev področja. Do danes takšna strategija ni bila sprejeta.

Resolucija o družinski politiki 2018–2028 "Vsem družinam prijazna družba" (2017)
V začetku leta 2018 je bila po več kot 20 letih sprejeta Resolucija o družinski politiki. Participacijo omenja posredno v opisu stanja Programov v podporo družini. V zvezi s tem navaja: *»Pomemben je torej pristen stik z otrokom, kakovostno skupno preživljanje prostega časa ter upoštevanje njegovih potreb in želja. Prav slednje je še posebej pomembno, saj želimo, da otroci v čim večji meri participirajo v vseh vidikih življenja.*« Interes države torej je, da otroci v čim večji meri participirajo v vseh vidikih življenja.

Raziskava Inštituta RS za socialno varstvo (IRRSV) o stopnji participacije otrok (2019)
Raziskavo o stopnji participacije otrok v Sloveniji je v letu 2019 opravil IRRSV (s pomočjo orodja Sveta Evrope), na podlagi 10 kazalnikov. Raziskava uvršča Slovenijo na 3, 4 ali 5 stopnico Hartove lestvice participacije, ki ima 8 stopnic (pri prvih treh gre za ne-participativne in manipulativne prakse sodelovanja otrok, v naslednjih petih šele lahko govorimo o participaciji). Raziskava kaže, da je otrokom v Sloveniji dana možnost povedati svoje mnenje, niso pa slišani in nimajo vpliva na odločitve. V Sloveniji so participacija otrok in teme, povezane s tem, del šolskih kurikulumov. Bolj so vključene v osnovnih kot v srednjih šolah.

Pomembno pa so s svojimi zaključki prispevali tudi naslednji dogodki na temo participacije otrok:

Konferenca o participaciji otrok in mladostnikov *(Ljubljana, 2014*) Na konferenci je sodelovalo 148 udeleženk in udeležencev. Med njimi so bili tudi predstavniki Otroških parlamentov, Dijaške organizacije Slovenije in Mladinskega sveta Slovenije, nevladnih organizacij s področja otrokovih pravic ter predstavniki državnih organov, poslanke in poslanci Državnega zbora RS ter predstavniki strokovne in druge zainteresirane javnosti. Udeleženci so ugotavljali, da pravice otrok in mladostnikov, kot so povedati in izraziti svoje mnenje o vseh vprašanjih, ki jih zadevajo, niso vedno spoštovane in tudi ne upoštevane, zato pričakujejo hitrejši razvoj družbenih (socialnih, sodnih, pedagoških in drugih) praks, ki bodo to omogočale. Udeleženci so sprejeli še vedno aktualne zaključke in priporočila, povezana z razvojem participacije otrok in mladostnikov

[5] *V raziskavi delijo participacijo otrok in mladostnikov na naslednja področja: participacija v postopkih odločanja, v vsakdanjem življenju, politična participacija, učenje in promoviranje participacije.*

Mednarodna konferenca o participaciji otrok "Gradimo boljšo Evropo z otroki: Vsi na krov!" *(Opatija, 2018)*
Otroke moramo sprejemati z resnostjo in odgovornostjo, pomemben je dialog med otroki, odraslimi in politiki, participacija (sodelovanje) otrok pa je vrednota pri kreiranju Evrope za otroke. Konferenca se je zaključila s tremi zahtevami vladam držav Evrope:

- učenje o pravici otrok do participacije (sodelovanja) naj postane obvezni del kurikuluma;
- izvaja naj se strategija vključujoče participacije za vse otroke, ki zavezuje lokalne, regionalne in nacionalne odločevalce, da upoštevajo mnenja otrok;
- vlade so dolžne predložiti dokaze o vplivih otrok na določanje agend in na odločitve odločevalcev.

Konferenca o participaciji otrok Državljani prihodnosti *(Ljubljana, 2019*) S konferenco smo želeli med otroki povečati zavedanje o pravici do (aktivnega) sodelovanja v družbenem in političnem življenju; odločevalce spodbuditi k temu, da se pri odločitvah, ki zadevajo otroke in mlade, posvetujejo z njimi in njihova stališča tudi upoštevajo, ter vzpostaviti stalno sodelovanje med odločevalci in otroki v zadevah, ki vplivajo nanje. V širši javnosti smo želeli doseči večjo ozaveščenost o otrokovih pravicah nasploh, o pravici otrok do participacije in o tem, da so otroci in mladi lahko (kljub temu, da še nimajo volilne pravice) kompetentni sogovorniki in imajo lahko dobre rešitve za izzive.
Na konferenci so ključni odločevalci podpisali pismo o sodelovanju na področju participacije otrok. Uresničevanje pravice otrok do participacije ni mogoče brez sodelovanja pristojnih v državi, ki oblikujejo ključne politike na področju življenja otrok. Zato je bilo na pobudo ZPMS v okviru dogodka podpisano pismo o sodelovanju med Ministrstvom RS za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstvom RS za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Nacionalnim odborom za Otroške parlamente ter ZPMS. Podpisniki pisma smo se zavezali, da bodo v skladu s svojimi možnostmi sodelovali pri razvoju in implementaciji participacije otrok v zadevah, ki se jih tičejo in so zanje pomembne, ter uresničevali cilje Konvencije o otrokovih pravicah v skladu s svojimi pristojnostmi.

Dobre prakse iz tujine

Irska: Nacionalna strategija o participaciji otrok in mladostnikov v odločanju 2015–2020
(*National Strategy on Children and Young People Participation in decision-making 2015–2020)*
Irska je postala prva država v Evropi, ki je razvila strategijo o participaciji otrok pri odločanju. Cilj strategije je zagotoviti, da imajo otroci in mladi glas v svojem vsakdanjem individualnem in skupnem (kolektivnem) življenju: biti aktiven in zdrav; biti uspešen na vseh področjih učenja in razvoja; biti varen in zaščiten pred poškodbami in škodljivimi vplivi; uživati ekonomsko varnost in priložnosti; biti povezan, spoštovan in prispevajoč (prispevaš k nečemu).

Belgija: Svet otrok pri mednarodni organizaciji Eurochild (Eurochild Children's Council)
Mednarodna organizacija Eurochild je leta 2017 vzpostavila organ Svet otrok. Sestavljen je iz 12 otrok/mladostnikov, starih od 10 do 16 let. Predlagajo jih organizacije, članice Eurochilda. Svet otrok ima svetovalno vlogo v zvezi s ključnimi prednostnimi nalogami Eurochilda, odločitvami upravljanja in organizacijo dogodkov. Zastopan je na sestankih upravnega odbora Eurochilda in prispeva k različnim projektom. Otroci tudi sami ustvarjajo in vodijo svoje pobude in akcije. Svet otrok ima mandat 2 leti. V vseh mandatih do sedaj je v Svetu sodeloval tudi predstavnik slovenskih otrok.

2 Namen in cilji Bele Knjige

Otroci in mladostniki imajo pravico sodelovati in biti soudeleženi pri odločitvah, ki vplivajo na njihovo življenje. Sposobni so izraziti svoje mnenje, potrebno pa je ustvariti podporno okolje, v katerem bo njihov glas slišan in upoštevan, skladno z njihovo starostjo in zrelostjo. Participacija je pravica in pogoj demokracije (*Rutar, 2013*).

2.1 Namen

- Prispevati k boljši ozaveščenosti in večji prepoznavnosti pomena participacije otrok.
- Postaviti okvir za uspešno in vključujočo participacijo otrok.
- Zagotoviti, da bodo otroci imeli svoj glas kot posamezniki in kot skupina v vsakdanjem življenju, v vseh zadevah, ki se jih tičejo.

2.2 Cilji

Primarni cilj Bele knjige ZPMS o uresničevanju pravice otrok do participacije je opazen dvig ravni vključenosti otrok v Sloveniji v vse oblike sodelovanja (participacije) na vseh področjih družbenega življenja, ki zadevajo dobrobit otrok, ter pridobivanje novih znanj in kompetenc za aktivno državljanstvo. Pri tem pa se je treba osredotočiti na i) ustvarjanje podpornega okolja za sodelovanje otrok in na ii) dejansko izvajanje vključevanja oziroma soudeležbe otrok pri odločanju o stvareh, ki se jih tičejo in ki vplivajo na njihovo življenje.

USTVARJANJE PODPORNEGA OKOLJA ZA PARTICIPACIJO OTROK

1. **Spodbujanje učinkovitega vodenja za promocijo in večjo participacijo otrok.**

Učinkovita participacija zahteva sistemski pristop, ki prepleta 4 ključne elemente: kulturo (etos organizacije, ki kaže zavezo participaciji); strukturo (načrtovanje in razvoj participacije je viden v organizacijski strukturi); prakso (načini dela, metode vključevanja, kompetence in znanja, ki omogočajo, da so otroci čim bolje vključeni), pregled (evalvacija, ki omogoča vpogled v spremembe zaradi participacije otrok). Ukrepi za zagotovitev sistemskega pristopa k participaciji otrok:

- *več usposabljanj o participaciji za posameznike in za organizacije,*
- *dvig ozaveščenosti o participaciji otrok,*
- *usposabljanja za otroke (delavnice),*
- *priložnosti za organizacije in posameznike iz prakse, da se povezujejo in delijo informacije o participatornih praksah,*
- *vpetost participacije v organizacije, v katerih se otroci počutijo sprejete, so slišani in igrajo pomembno vlogo pri odločitvah, ki jih zadevajo.*

2. **Razvoj izobraževanj in usposabljanj za strokovnjake, ki delajo z otroki ali v njihovem imenu.**

Če želimo dati otrokom glas, je ključno, da so jih odrasli pripravljeni poslušati in so za to dovzetni. Izpostavlja se nujnost po izobraževanju za strokovnjake, ki delajo z otroki ali v njihovem imenu (pedagogi, psihologi, socialni delavci, sodniki, odvetniki, policija, delavci v zdravstvenem sistemu, predstavniki NVO itd.).

3. **Razvoj kompetenc otrok za uspešno participacijo**

Oblikovanje in utrjevanje samozavesti otrok ter zaupanja vase, pridobivanje temeljnih življenjskih veščin (sposobnost odločanja in reševanja konfliktov, timsko delo, komunikacijske in socialne veščine, ...), pridobivanje državljanskih kompetenc (opredelitev in reševanje kompleksnejših družbenih izzivov, razvoj družbene odgovornosti, itd.).

4. **Vključevanje participacije otrok v raziskave, pripravo zakonodaje in razvoj politik.**

Zaveza organizacij in institucij k vključitvi otrok v razvoj raziskav, zakonodaj in politik.

5. **Izboljšanje in vzpostavitev mehanizmov za zagotavljanje participacije otrok z manj priložnostmi pri odločanju.**

Še posebno pozornost je treba nameniti razvoju mehanizmov in pobud za participacijo otrok z manj priložnostmi: različne kampanje, razvoj digitalnih orodij ter npr. uporaba kulture, umetnosti, športa za raznoliko izražanje mnenj in različne načine dostopa do participacije.

6. **Zbiranje podatkov, spremljanje in evalvacija (ocena) participacije otrok**.

Otroci večkrat sami povedo, da nimajo povratnih informacij glede njihovih predlogov in zaključkov. To pa je ključni element participacije in zato je še toliko bolj pomembno, da cilju zares namenimo veliko pozornosti.

DEJANSKO IZVAJANJE PARTICIPACIJE OTROK PRI ODLOČANJU O VSEH ZADEVAH, KI VPLIVAJO NA NJIHOVO ŽIVLJENJE

Na tem mestu izpostavljamo 4 ključna področja, kjer se otroci še posebej počutijo ne-slišane: v lokalni skupnosti, v šoli, pri zdravniku in na sodišču oz. v (u)pravnih postopkih. V nadaljevanju dokumenta (str. 19) so zbrana konkretna opažanja otrok in njihovi predlogi, na kakšen način si želijo vključenosti oz. kaj naj se spremeni.

1. **Otroci imajo glas pri odločitvah, sprejetih v njihovem lokalnem okolju/skupnosti, na regionalni, nacionalni in tudi evropski ravni.**

Otroci so povprašani in sodelujejo pri odločitvah v njihovem domačem okolju, o razvoju, načrtovanju parkov, igrišč, rekreacijskih površin, prometnih površin, kulturnemu razvoju in drugih temah, povezanih z njihovim življenjem.

2. **Otroci imajo glas pri sprejemanju odločitev v zgodnjem izobraževanju, šoli ter širše v formalnem in neformalnem izobraževanju.**

Otroci so vključeni v delovanje šol in drugih podpornih služb, v načrtovanje kurikulumov, oblikovanje in spremembe šolskih politik (v so-odločanje o izobraževalnem sistemu), v delovanje različnih klubov in nevladnih organizacij.

3. **Otroci imajo glas pri odločitvah, ki vplivajo na njihovo zdravje in dobro počutje, vključno z zdravstvenimi in socialnimi storitvami, ki so jim zagotovljene.**

V zdravstvenem in socialnem sektorju morajo biti vzpostavljeni procesi in sistemi, ki otrokom omogočajo izražanje glasu/mnenja, odraslim pa poslušanje le-tega.

4. **Otroci imajo glas v sodnih in upravnih postopkih.**

Otroci prihajajo v stik s pravnim sistemom v različnih okoliščinah (npr. v sporih med staršema, kot mladi prestopniki, kot iskalci azila in migranti itd.). Otroci morajo biti o svojih pravicah v postopkih informirani na način, skladen z njihovo starostjo in zrelostjo. Upravičeni so do posvetovanja in imajo glas o zakonodaji, politiki in praksi v pravosodnem sistemu.

K uresničevanju teh ciljev bomo prispevali z:

- vzpostavitvijo struktur in mehanizmov za zagotavljanje aktivne participacije otrok:
  - v družinskem okolju;
  - v šolskem okolju;
  - na lokalni ravni (vključevanje otrok npr. v načrtovanje igrišč, rekreativnih prostorov, vključevanje in sodelovanje v občinskih svetih, upoštevanje pobud otrok za različne dogodke);
  - na nacionalni ravni (participacija otrok v procesu družbeno-političnega odločanja);
  - na evropski ravni (participacija otrok v mednarodnih organizacijah, npr. Eurochild, aktivna udeležba na evropskih dogodkih);
  - na vseh ravneh družbe, v katere so otroci vključeni in jih zadevajo (zdravstvo, kultura, zaščita otrok, ki so udeleženci v sodnih ali upravnih postopkih, itd.).
- večjo ozaveščenostjo o otrokovih pravicah (po KOP), s poudarkom na 12. členu.
- večjo ozaveščenostjo o projektu Zagovornik - glas otroka.
- nadaljnjim zastopanjem glasu otrok preko krepitve programov, kot so Otroški parlamenti® in dijaški parlamenti ter ostalih programov nevladnih organizacij, ki v svoje delo vključujejo sodelovanje otrok.

3 Modeli participacije otrok

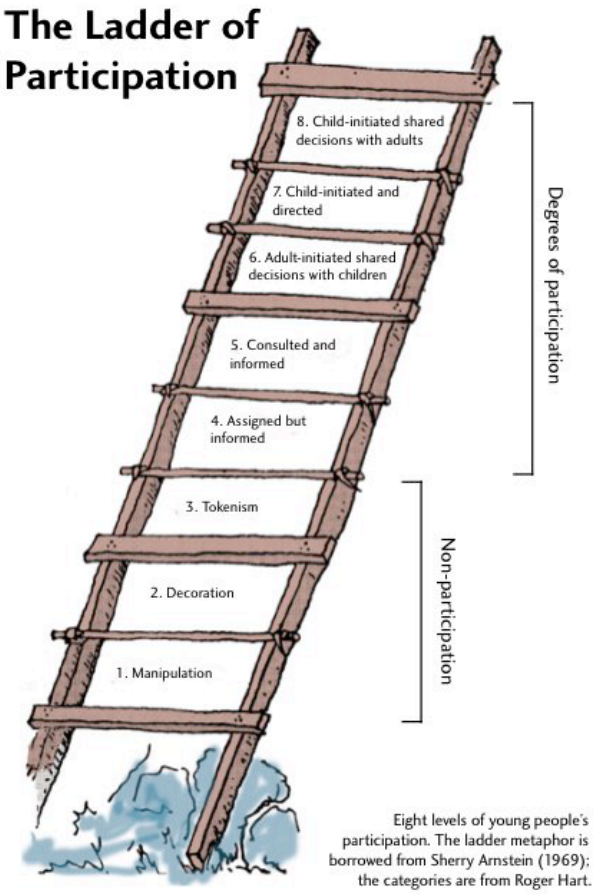
Najbolj znana modela participacije otrok sta Hartova lestvica participacije in model participacije Laure Lundy (2007). Poglejmo podrobneje.

HARTOVA LESTVICA PARTICIPACIJE (1992)

Model lestve je zasnovan kot osnova za razmišljanje o sodelovanju otrok v projektih *(metafora lestve je izposojena iz članka o participaciji odraslih – Arnstein, 1969).* Prepoznava 8 stopenj participacije otrok. Namen modela je spodbuda tistim, ki delajo z otroki, da razmislijo o namenu in pomembnosti sodelovanja otrok v različnih aktivnostih.

Ne-participacija:

1. **Manipulacija:** dejavnosti, ki jih vodijo odrasli, v katerih otroci delujejo po navodilih, ne da bi razumeli namen dejavnosti.
2. **Dekoracija:** dejavnosti, ki jih vodijo odrasli, otroci razumejo namen, vendar nimajo nobenega prispevka k načrtovanju.
3. **Tokenizem/simbolika:** dejavnosti, ki jih vodijo odrasli, v katerih se lahko posvetujejo z otroki, vendar z minimalnimi priložnostmi otrok za povratne informacije. Mnenje otrok o določeni stvari nima vpliva na odločitve, ki jih sprejmejo odrasli.

Eight levels of young people's participation. The ladder metaphor is borrowed from Sherry Arnstein (1969); the categories are from Roger Hart.

Participacija:

4. **Določanje in informiranje**: dejavnosti, ki jih vodijo odrasli, v katerih otroci razumejo namen, postopek odločanja in imajo aktivno vlogo.
5. **Posvetovanje in informiranje:** dejavnosti, ki jih vodijo odrasli, pri katerih se z otroki posvetujejo in jih obveščajo o tem, kako bodo uporabljeni njihovi prispevki in rezultati odločitev odraslih.
6. **Deljene odločitve v projektih odraslih/pobude za otroke in mladostnike s strani odraslih**: dejavnosti, ki jih vodijo odrasli, pri katerih se odločanje deli z otroki.
7. **Otroci usmerjajo svoje dejavnosti/projekte**: dejavnosti, ki jih vodijo otroci, z malo prispevka odraslih.
8. **Deljene odločitve v projektih otrok/pobude s strani otrok in mladostnikov ter dogovori z odraslimi:** dejavnosti, ki jih vodijo otroci pri katerih se odločanje deli med otroki in odraslimi, ki delujejo kot enakovredni partnerji.

MODEL PARTICIPACIJE LAURE LUNDY (2007)

Model temelji na Konvenciji o otrokovih pravicah in je osredotočen na pristop, ki omogoča pravico do vključevanja otrok v odločanje.

Vključuje 4 pomembne komponente:

- **Prostor** – otrokom je treba zagotoviti varne, vključujoče možnosti za oblikovanje in izražanje svojega stališča.
- **Glas** – otrokom je treba omogočiti, da izrazijo svoje mnenje.
- **Občinstvo/publika** – odrasli poslušajo mnenja otrok.
- **Vpliv** – zagotoviti, da so mnenja otrok vzeta resno in da so v čim večji meri realizirana.

Torej, prava participacija se začne šele takrat, ko otrok:

- pozna namen in cilj določene aktivnosti, v katero je vključen;
- ko se lahko odloča o tem, ali bo v aktivnost vključen ali ne;
- ko so mu znani predvideni učinki in morebitne posledice/rezultati njegovih aktivnosti in
- ko ima dejansko možnost izbire, odločanja in prispevanja s svojim lastnim izrazom.[6]

[6] Rutar, Sonja: Participacija otrok za spoštljiv in smiselno življenje z drugimi, *Zbornik o uresničevanju pravice otrok do participacije "Državljani prihodnosti", str. 9, Ljubljana, Zveza prijateljev mladine Slovenije, 2020*

4 Načela participacije otrok

Participatorni (vključujoči) procesi sledijo 9 načelom participacije otrok. Participacija mora biti:

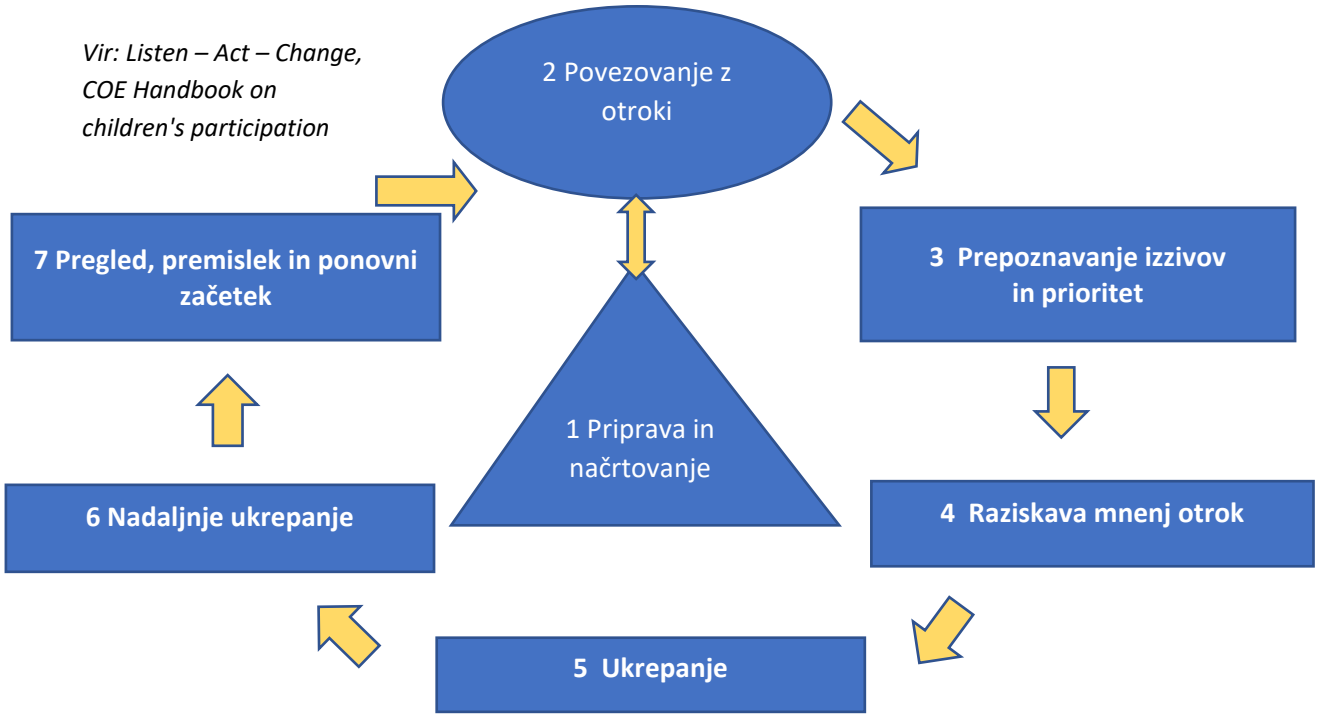
- **Pregledna in informativna**: Otrokom je treba dati čim več informacij, da v kolikor se odločijo za sodelovanje, vedo, v kaj se vključujejo.
- **Prostovoljna:** Otroci imajo vedno možnost, da ne sodelujejo ali da prekinejo sodelovanje.
- **Vljudna in spoštljiva:** Vsi udeleženci, tako odrasli kot otroci, so vljudni drug do drugega in aktivno poslušajo ideje drug drugega.
- **Pomembna:** Otroci morajo biti vključeni v odločitve, ki so zanje pomembne.
- **Otrokom prijazna (spodbudna/podporna):** vse mora biti zasnovano tako, da otrokom omogoča vključitev/prispevek: otrokom prijazni jezik, varno okolje.
- **Vključujoča:** vsi otroci so obravnavani enakopravno in imajo možnost sodelovanja.
- **Podprta z usposabljanjem**: Usposabljanje nudijo odrasle osebe.
- **Varna**: Otroci niso izpostavljeni nevarnim situacijam in se počutijo varne.
- **Odgovorna:** Odrasli izpolnjujejo svoje obljube in otroci jim lahko povedo, če nekaj ne deluje.

Pomembno načelo participacije otrok mora biti tudi **zagotavljanje zaščite in dobrobiti otrok**.

5 Individualna in kolektivna participacija otrok

Ločimo individualno (posameznikovo) in kolektivno (skupinsko) participacijo otrok. V prvem primeru se osredotočamo na pravice posameznih otrok, da so njihova mnenja upoštevana pri odločanju o zanje pomembnih zadevah (npr. v šoli, v zdravstvenih ustanovah, v pravosodju, socialnih službah itd.). Kolektivna participacija pa se osredotoča na skupino(-e) otrok, da izrazijo svoja mnenja in da se mnenja upoštevajo pri odločitvah, ki vplivajo nanje. Priporočilo o sodelovanju otrok in mladih do 18. leta poziva vse javne službe, da vzpostavijo mehanizme za posvetovanje z otroki in sprejemanje njihovih povratnih informacij (npr. ustanove za predšolske otroke, izobraževalne ustanove, otroški oddelki v bolnišnicah, alternativno varstvo, socialne službe, itd.). V pomoč pri izvajanju participativni procesov je lahko sedem korakov, prikazanih v spodnjem grafu.

Vir: Listen – Act – Change, COE Handbook on children's participation

6 Mreža izvajalcev za uresničevanje participacije otrok in mladostnikov

Za izboljšanje/povečanje participacije otrok in mladostnikov je treba zagotoviti sodelovanje različnih deležnikov na različnih nivojih:

- starši,
- vrtci in šole,
- lokalne skupnosti,
- nevladne organizacije,
- mladinske organizacije,
- ministrstva in vlada,
- organizacije/institucije na evropski ravni.

Temeljna naloga vseh, vključenih v interakcijo z otroki in mladostniki, je spodbujanje izražanja stališč in mnenj v najrazličnejših izraznih oblikah, skladno z otrokovo in mladostnikovo izbiro osebnega izraza (verbalna in neverbalna govorica, pisno izražanje, glasba, ples, fotografija, likovna dela….) ter dialoško iskanje pomena in individualnega smisla sporočil vseh, vključenih v interakcijo (*Rutar, 2020. Državljani prihodnosti).*

II. DEL

7 Projekt Naše mnenje šteje!

Drugi del tega dokumenta obsega zaključke 129 otrok, starih od 13 do 18 let, ki so sodelovali v projektu Uresničevanje pravice otrok do participacije: Naše mnenje šteje! (Erasmus+).

Projekt se je osredotočal na dialog med mladimi in dialog z odločevalci glede njihove participacije na 4 področjih: na področju šolstva, zdravstva, v sodnih in upravnih postopkih ter v lokalnih skupnostih. V oktobru in novembru 2021 smo izvedli 4 regijska posvetovanja z otroki, in sicer: 6. 10. v Mariboru, 14. 10. v Ljubljani, 20. 10. v Postojni in 4. 11. v Velenju, zaključno posvetovanje pa 29. 3. 2022 v Ljubljani.

Na regijskih posvetovanjih so udeleženci za vsakega od zgoraj naštetih področij podali 12 predlogov za boljšo participacijo. Na zaključnem srečanju so se tematskim omizjem, ki so jih vodili otroci sami, pridružili odrasli ljudje iz prakse, strokovnjaki s posameznega področja. Po razpravi so otroci izmed 12 predlogov izbrali 3, zanje najpomembnejše. Le-te so tudi predstavili odločevalcem in drugim predstavnikom različnih institucij. Tako so otroci dejansko soustvarjali Belo knjigo. **Njihove končne predloge predstavljamo v nadaljevanju, vsi predlogi pa so zbrani v Prilogi 2.**

7.1 Mnenja in predlogi otrok in mladostnikov

Na zaključnem posvetovanju so udeleženci izbrali po tri ključne predloge za vsako področje iz nabora 12 predlogov, ki so bili zbrani na regijskih posvetovanjih.

PARTICIPACIJA OTROK NA PODROČJU ŠOLSTVA

1. ENAKOVREDNA OBRAVNAVA UČENCEV

Opažamo neenako obravnavanje nas učencev s strani učiteljev, npr. glede na narodnost, spol. Prepoznavamo veliko diskriminacije, npr. po spolu (deklice pridne, dečki močni) ali glede na nadarjenost/posebne potrebe. Zaradi stereotipnega pogleda učiteljev nekateri učenci nimajo enakih možnosti. Neenakovrednost opažamo tudi pri popravljanju ocen (npr. nekdo lahko 7x popravlja oceno, drugi pa te možnosti nima). Prav tako nimamo enakih možnosti izboljševanja ocen (npr. dobiš 1, lahko večkrat popravljaš, dobiš 3, nimaš niti ene možnosti izboljšanja ocene).

PREDLAGAMO:

- izobraževanje/senzibilizacijo učiteljev na področju diskriminacije.
- enake možnosti za vse pri popravljanju ocen

2. ZANIMIVEJŠE POUČEVANJE

Opažamo, da klasičen način poučevanja (frontalno podajanje snovi, memoriranje) ni več primeren za današnji čas. Želimo si več praktičnega pouka (v naravi, v skupinah, projektno delo), več multimedijskih vsebin, da smo vključeni v pouk in da nas učijo iskati prave informacije. Prav tako si želimo bolj digitalizirano šolo – npr. namesto učbenikov/delovnih zvezkov imamo samo Kindle (za višje razrede) – do 5. razreda mora biti knjiga in pisalo.

PREDLAGAMO:

- bolj aktiven, praktičen, razgiban, interaktiven pouk
- aktivne in digitalizirane metode poučevanja
- želimo biti aktivno vključeni v učni proces (na tak način se bistveno več naučimo, si zapolnimo, se učimo drug od drugega, se povežemo…)
- več praktičnega pouka (več ekskurzij – učenci so vključeni v izbiro lokacije - in učenja izven šolskih učilnic)

3. RAZPOREJENO OCENJEVANJE

Želimo si bolj organizirano in razporejeno ocenjevanje in pridobivanje ocen.

PREDLAGAMO:

- enakomerno razporejenost testov in spraševanj – ne več testov v istem tednu, da se lahko pripraviš (da se učitelji uskladijo in dogovorijo med sabo, da niso vsa ocenjevanje v istem tednu)
- da so datumi ocenjevanj v naprej napovedani, da se lahko organiziramo z učenjem
  da učitelji določijo teden, ko ustno izprašujejo in nato se vsakdo med nami lahko sam javi.

PARTICIPACIJA OTROK NA PODROČJU ZDRAVSTVA

1. SISTEMATSKI PREGLEDI IN PSIHIČNO ZDRAVJE

Vse več otrok ima čustvene/psihološke stiske, zato bi želeli imeti dostop do psihološke pomoči, kjer se lahko pogovoriš in nekomu zaupaš. Sistematski pregledi so zgolj formalnost, kjer se izmerijo neke osnovne komponente zdravja (npr. teža). Želeli bi si kompleksnejše skrbi za zdravje, ki vsebuje tudi psihično zdravje.

PREDLAGAMO:

- ob rednem zdravstvenem sistematskem pregledu je vključen tudi pogovor s psihologom (psihološka ocena)

2. MOŽNOST IZBIRE OB BOLEZNI

Ob bolezni pričakujemo od zdravnika, da nam razloži, kaj se z nami dogaja , da predstavi/ponudi različne možnosti zdravljenja, da imaš izbiro in s tem so-odločaš o sebi in svojem zdravju.

3. DUŠEVNO ZDRAVJE

Želimo si več informiranosti o duševnem zdravju ter izničenje stereotipov o duševnem zdravju.

PREDLAGAMO:

- več pozornosti usmerjene tudi na duševno zdravje otrok.

PARTICIPACIJA OTROK V SODNIH IN UPRAVNIH POSTOPKIH

1. OTROKOM PRIJAZNI SODNI POSTOPKI

Želimo, da so sodni postopki, v katere smo vključeni, prilagojeni otrokom. Da nam je primerno razloženo, kaj se dogaja in da smo zaščiteni. Naj bodo postopki, kjer so vključeni otroci, otrokom prijazni.

2. NEVTRALNA STROKOVNA OSEBA (STROKOVNI DELAVEC ZA POMOČ/PODPORO OTROKU V SODNIH POSTOPKIH)

Želimo, da imamo v sodnih postopkih (posebej, če so vezani npr. na ločitev med staršema) pomoč nevtralne strokovne in zaupanja vredne odrasle osebe, ki nas vodi skozi postopek (zagovornik). Ta oseba tudi zagotavlja varen prostor (brez prisotnosti staršev). Želimo, da ta oseba predstavi otrokovo videnje/zgodbo sodniku. Želimo, da smo zaščiteni pred pritiski staršev v sodnem postopku (pomoč zagovornika, socialnega delavca…). Želimo, da je naše mnenje slišano in da imamo ob tovrstnih postopkih primerno podporo.

PREDLAGAMO:

- ko je otrok vključen v sodni postopek, dobi usposobljenega strokovnega delavca, ki ga spremlja skozi celoten proces.

3. INFORMIRANJE O SODNIH POSTOPKIH

Želimo si, da bi tudi otroci bili informirani o sodnih postopkih na nam prijazen način.

PREDLAGAMO:

- Vključevanje koristnih informacij v pouk etike

- Predavanja pravnikov, pripravljena za otroke (da razložijo, kaj se v sodnem postopku dogaja)
- Otrokom prijazne zloženke, ki jih prejmemo na sodišču
- Dnevi odprtih vrat za otroke – da se spoznamo s to ustanovo.

PARTICIPACIJA OTROK V LOKALNIH SKUPNOSTIH

Kot otroci smo vključeni v neka dogajanja v lokalni skupnosti – npr. čistilna akcija, prostovoljno delo, saditve dreves, prireditve…

1. MLAJŠI OD 18 LET SODELUJEMO PRI ODLOČITVAH O PRIHODNOSTI KRAJA/LOKALNEGA OKOLJA

Želimo si biti enakopravni člani pri odločanju o prihodnosti lokalnega okolja – npr. prisotni na sestankih KS, mestnega sveta, da nas pred odločitvam vključijo in nas povprašajo preko anket, kaj in česa si želimo in da naše predloge tudi upoštevajo.

2. NEZAUPANJE OTROK DO ODRASLIH, DA BODO UPOŠTEVANI

Pozivamo odrasle, da nam prisluhnejo in ZARES vključijo. Vse prevečkrat nas poslušajo, ne slišijo in ne upoštevajo. Želimo, da nas odločevalci (četrtna skupnost, mestni svet) vključijo, slišijo in vzamejo resno. Odločevalci naj se poglobijo v naše ideje, jih upoštevajo in nam dajo tudi povratno informacijo.

3. STIK Z ŽUPANOM/REDNA SREČANJA OTROK Z ŽUPANOM IN OBČINSKIM SVETOM

Župan nas povabi na pogovor, si vzame čas za nas in nas sliši ter se potrudi upoštevati slišano.

PREDLAGAMO:

- organizirana srečanja med županom in otroci.

8 Literatura in viri

Boljka, Rosič, Narat, Murgel, Istenič (2021): Implementing the Child Participation Assesment Tool in Slovenia. Ljubljana, Inštitut za socialno varstvo.

Celjski mladinski center (ur.): Mladi ambasadorji medkulturnega dialoga, št. 2, leto 2010. Izdajatelj: Mreža za medkulturni dialog in razumevanje drugih kultur.

Državljani prihodnosti – Zbornik o uresničevanju pravice otrok do participacije, ZPMS, 2020.

General Comment No. 12 (2009): The right of the Child to be heard; Splošni komentar št. 12 (2009): Pravica otroka biti slišan; https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html

Hojan, Teja (2014). Participacija otrok in mladih v Sloveniji (diplomsko delo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Konvencija o otrokovih pravicah https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilaterala/clovekove-pravice/porocila-SLO-po-instrumentih-o-clovekovih-pravicah/73241a9c65/Konvencija-o-otrokovih-pravicah.pdf

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EN

Listen – Act – Change, Council of Europe Handbook on children's particiapation for professionals working for and with children (2021). https://rm.coe.int/publication-handbook-on-children-s-participation-eng/1680a14539

Model participacije Laure Lundy https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/lundy_model_of_participation.pdf

National Strategy on Children and Young People's Participation in Decision-Making 2015–2020; Nacionalna strategija o participaciji otrok in mladih pri odločanju 2015–2020 https://www.gov.ie/en/publication/9128db-national-strategy-on-children-and-young-peoples-participation-in-dec/

Priporočilo o sodelovanju otrok in mladih do 18. leta. Recommendation CM/Rec(2012)2 of the Committee of Ministers to member States on the participation of children and young people under the age of 18. https://www.refworld.org/docid/506981802.html

Rutar, Sonja (2013). Poti do participacije otrok v vzgoji. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče.

Strategija Sveta Evrope o otrokovih pravicah 2022 – 2027. Strategy for the Rights of the Child 2022 – 2027 (2022). https://rm.coe.int/council-of-europe-strategy-for-the-rights-of-the-child-2022-2027-child/1680a5ef27

Strategija EU o otrokovih pravicah 2021 - 2024. The EU Strategy on the Rights of the Child 2021 – 2024. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0142

Vlaganje v otroke – izhod iz kroga prikrajšanosti https://www.radio-odeon.com/site/assets/files/18153/05-vlaganje_v_otroke.pdf

9 Priloge

Priloga 1 – Pismo o sodelovanju na področju participacije otrok

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO, SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI

Otroški parlamenti® 30 LET

ZvezaPrijateljevMladineSlovenije®

Konvencija o otrokovih pravicah
(sprejeta 20. 11.1989)

12. člen
1. Države pogodbenice jamčijo otroku, ki je sposoben izoblikovati lastna mnenja, pravico do svobodnega izražanja le-teh v vseh zadevah v zvezi z njim, o tehtnosti izraženih mnenj pa se presoja v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo.
2. V ta namen ima otrok še posebej možnost zaslišanja v kateremkoli sodnem ali upravnem postopku v zvezi z njim, bodisi neposredno bodisi preko zastopnika ali ustreznega organa, na način, ki je v skladu s procesnimi pravili notranje zakonodaje.

13. člen
1. Otrok ima pravico do svobode izražanja; ta pravica zajema svobodno iskanje, sprejemanje in širjenje vsakovrstnih informacij in idej, ne glede na meje, v ustni, pisni, tiskani ali umetniški obliki ali na katerikoli drug način po otrokovi izbiri.
2. Glede uveljavljanja te pravice so možne nekatere omejitve, vendar le take, ki jih predpisuje zakon in ki so potrebne a) zaradi spoštovanja pravic in ugleda drugih; ali b) zaradi zavarovanja državne varnosti ali javnega reda ali javnega zdravja ali morale.

Izhajajoč iz Konvencije o otrokovih pravicah,
Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije,
Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije,
Nacionalni odbor za Otroške parlamente in
Zveza prijateljev mladine Slovenije

podpisujejo

PISMO O SODELOVANJU NA PODROČJU PARTICIPACIJE OTROK

Participacija otrok pri sprejemanju odločitev na ravni posameznika, družine, organizacije in politike v družbi je bistvenega pomena za uresničevanje njihovih pravic.

Sopodpisniki pisma o sodelovanju se zavezujemo, da bomo v skladu z našimi možnostmi sodelovali pri razvoju in implementaciji participacije otrok v zadevah, ki se jih tičejo in so zanje pomembne, ter uresničevali cilje Konvencije o otrokovih pravicah v skladu s svojimi pristojnostmi.

Verjamemo, da bo medsebojno sodelovanje tvorno, vsestransko koristno in nas bo pripeljalo do želenega dolgoročnega cilja, priprave usklajenih strateških usmeritev za krepitev participacije otrok.

Pismo o sodelovanju je podpisano v štirih enakih izvodih, od katerih vsak podpisnik prejme en izvod.

dr. Jernej Pikalo, minister za izobraževanje, znanost in šport	mag. Ksenija Klampfer, ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti	Uroš Brezovšek, predsednik Nacionalnega odbora za Otroške parlamente	Darja Groznik, predsednica Zveze prijateljev mladine Slovenije

Ljubljana, 27. 11. 2019

Eurochild

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

MOViT

Priloga 2 – Vsi predlogi otrok, podani na regijskih posvetovanjih

PARTICIPACIJA OTROK NA PODROČJU ŠOLSTVA

1. ENAKOVREDNA OBRAVNAVA UČENCEV

Opažamo neenako obravnavanje nas učencev s strani učiteljev, npr. glede na narodnost, spol. Prepoznavamo veliko diskriminacije, npr. po spolu (deklice pridne, dečki močni) ali glede na nadarjenost/posebne potrebe. Zaradi stereotipnega pogleda učiteljev nekateri učenci nimajo enakih možnosti. Neenakovrednost opažamo tudi pri popravljanju ocen (npr. nekdo lahko 7x popravlja oceno, drugi pa te možnosti nima). Prav tako nimamo enakih možnosti izboljševanja ocen (npr. dobiš 1, lahko večkrat popravljaš, dobiš 3, nimaš niti ene možnosti izboljšanja ocene).

PREDLAGAMO:

- izobraževanje/senzibilizacijo učiteljev na področju diskriminacije.
- enake možnosti za vse pri popravljanju ocen

2. ZANIMIVEJŠE POUČEVANJE

Opažamo, da klasičen način poučevanja (frontalno podajanje snovi, memoriranje) ni več primeren za današnji čas. Želimo si več praktičnega pouka (v naravi, v skupinah, projektno delo), več multimedijskih vsebin, da smo vključeni v pouk in da nas učijo iskati prave informacije. Prav tako si želimo bolj digitalizirano šolo – npr. namesto učbenikov/delovnih zvezkov imamo samo Kindle (za višje razrede) – do 5. razreda mora biti knjiga in pisalo.

PREDLAGAMO:

- bolj aktiven, praktičen, razgiban, interaktiven pouk
- aktivne in digitalizirane metode poučevanja
- želimo biti aktivno vključeni v učni proces (na tak način se bistveno več naučimo, si zapolnimo, se učimo drug od drugega, se povežemo…)
- več praktičnega pouka (več ekskurzij – učenci so vključeni v izbiro lokacije - in učenja izven šolskih učilnic)

3. VKLJUČENOST – NAŠA MNENJA SLIŠANA

Opažamo, da odrasli še vedno samostojno odločajo o večini dogajanja na šoli. Vključeni smo v šolski parlament, šolska glasila, šolske projekte, šolsko »sodišče«, okrogle mize itd. Vendar smo mnenja, da nismo vključeni DOVOLJ.

PREDLAGAMO:

- da nas za stvari, kjer nas lahko vključijo, vprašajo, kaj bi si MI ŽELELI (npr. šolska prehrana – želimo biti vključeni v sestavo šolskega jedilnika, sodelovanje pri oblikovanju menijev, ankete, kaj nam je všeč – da se manj hrane vrže stran; sodelovanje pri prireditvah, krožki…)
- večja vključenost v obstoječe šolske organe – če imamo predloge izboljšav nekaterih stvari, da so le-ti tudi (vsaj deloma) upoštevani
- predlagamo, da o predlogih izboljšav/sprememb v šoli glasuje tudi šolska skupnost
- po vzoru šolskih skupnosti v SRŠ predlagamo vzpostavitev OŠ skupnosti kot organ, ki predstavlja interese učencev

4. RAZPOREJENO OCENJEVANJE

Želimo si bolj organizirano in razporejeno ocenjevanje in pridobivanje ocen

PREDLAGAMO:

- enakomerno razporejenost testov in spraševanj – ne več testov v istem tednu, da se lahko pripraviš (da se učitelji uskladijo in dogovorijo med sabo, da niso vsa ocenjevanje v istem tednu)
- da so datumi ocenjevanj v naprej napovedani, da se lahko organiziramo z učenjem
  da učitelji določijo teden, ko ustno izprašujejo in nato se vsakdo med nami lahko sam javi.

5. OCENJEVANJE MANJ POMEMBNIH PREDMETOV

Ni nam všeč, da imajo predmeti kot so likovni pouk, glasbena vzgoja, tehnika, šport enako težo kot »pomembnejši predmeti«, npr. matematika, slovenščina, angleščina.

- razlikovanje ocen med manj in bolj pomembnimi predmeti ter poenotenje ocenjevalnih sistemov za omenjene predmete

6. POGOVOR O NAŠIH ČUSTVIH in PROBLEMIH

Opažamo, da je šola preveč storilnostno usmerjena v pridobivanje znanja. Želeli bi, da se več časa posveti pogovoru o tem, kako smo, odnosom, mentalnemu zdravju in kvaliteti življenja. Želeli bi si tudi prej pogovarjati o izbiri poklica, ne šele v 9. razredu. Želimo si UČENJA ZA IN O ŽIVLJENJU.

PREDLAGAMO:

- šolski psiholog naj nam bo bolj dostopen in naj si vzame več časa za nas
- želimo si psihologov, ki bi bili nepristranski in ki bi imeli več časa za pomoč učencem s težavami
- srečanja z učitelji 1x mesečno na temo odnosov

7. STOPENJSKI PROGRAM

Opažamo vse večje razlike med učenci in predvsem njihovo stopnjo znanja. Želeli bi program, ki bi se na eni strani bolj posvečal tistim, ki jim v šoli ne gre (da bi tako dobili kvalitetno osnovno izobrazbo) in hkrati program za nadgradnjo znanja za tiste, ki si želijo več.

PREDLAGAMO:

- prilagojen progam po stopnjah

8. BOLJ UREJENE ŠOLE IN ŠOLSKE OKOLICE

Veliko šol je starih, z zastarelo, razmajano opremo, z zarjavelimi otroškimi igrišči.

PREDLAGAMO:

- renovacijo šol – predvsem manjših, ki nimajo toliko denarja. Želimo si bolj urejenih stranišč, boljše športne opreme
- obnovitev šolskih igrišč

9. POENOTENJE STATUSA ŠPORTNIKA/UMETNIKA

Opažamo pogoste zlorabe in nedotakljivost učencev s statusom.

PREDLAGAMO:

- Poenotenje statusov

10. ELETRONSKI UČBENIKI

Želimo si, da nam ne bi bilo potrebno nositi tako težkih torb. Digitalni učbeniki bi bili tudi cenejši.

PREDLAGAMO:

- da v torbah nosimo samo zvezke, učbeniki pa so elektronski/digitalni.

11. ČISTILNE IN DOBRODELNE AKCIJE V ŠOLI

PREDLAGAMO:

- Učenci enkrat tedensko pomagajo šolski čistilki. Tako bi se naučili boljše in lepše skrbeti za stvari.
- Učenci del denarja zberejo z dobrodelnimi akcijami.

12. KRAJŠE ŠOLSKE URE/DALJŠI ODMORI

Ugotavljamo, da je težko biti zbran 45 min, zato se nam zdi, da bi šolske ure morale biti krajše (40 min).

PREDLAGAMO:

- krajše šolske ure – 30 min razlaga + 5 min za domačo nalogo (in daljši odmor)

PARTICIPACIJA OTROK NA PODROČJU ZDRAVSTVA

1. SISTEMATSKI PREGLEDI IN PSIHIČNO ZDRAVJE

Vse več otrok ima čustvene/psihološke stiske, zato bi želeli imeti dostop do psihološke pomoči, kjer se lahko pogovoriš in nekomu zaupaš. Sistematski pregledi so zgolj formalnost, kjer se izmerijo neke osnovne komponente zdravja (npr. teža). Želeli bi si kompleksnejše skrbi za zdravje, ki vsebuje tudi psihično zdravje.

PREDLAGAMO:

- ob rednem zdravstvenem sistematskem pregledu je vključen tudi pogovor s psihologom (psihološka ocena)

2. ZAUPNOST MED ZDRAVNIKOM/PSIHOLOGOM IN OTROKOM

Zelo nam je pomembno, da če se nekomu zaupam (zdravniku, psihologu), da le-ta tega ne pove staršem.

PREDLAGAMO:

- vzpostavitev zaupnega odnosa med otrokom in zdravnikom/psihologom.

3. PREVENTIVA ZA MLADE

Želimo več preventive in informiranja o boleznih, vzrokih in kako jih preprečiti. Želimo več predavanj na temo bolezni in odvisnosti.

PREDLAGAMO:

- možnost svetovanja za mlade, ki je hitro, enostavno, dostopno in brezplačno.

4. ZMANJŠEVANJE STIGME

Ob težavah se pojavi tudi sram, zato želimo strokovnjake, ki nam bodo pomagali premagati sram in stigmo.

PREDLAGAMO:

- več pogovorov, posvetovanj z zdravniki, ne samo takrat, ko si bolan

5. ZDRAVNIK SE POGOVARJA Z OTROKOM

Otroci nismo dovolj informiranji o svojem zdravju. Ker nas smatrajo, da nismo dovolj dorasli, nam ne povejo diagnoze, nam ne razložijo možnosti zdravljenja… Želimo si, da nas zdravniki vidijo, slišijo, nam razložijo diagnozo v primernem jeziku. Ne, da se pogovarjajo samo s starši. Želimo, da je zdravnik vključen v odnos med otrokom in staršem.

PREDLAGAMO:

- zdravnik nam v nam prijaznem jeziku predstavi tako diagnozo kot možnosti zdravljenja.

6. ZDRAVNIK UPOŠTEVA OTROKA

Zdravnik poda diagnozo in odločitev staršem, nas ne vprašajo o tem, kaj bi si mi želeli in nam ne dajo možnosti izbire (npr. operacija da/ne).

PREDLAGAMO:

10. Otrok od 11-12 let SO-ODLOČA o svojem zdravju (je vključen v proces zdravljenja)
11. Od 12 leta dalje so otroci vključeni v lastno zdravljenje in se njihovo mnenje upošteva.
12. Od 15. leta dalje sam odloča o svojem zdravju oz. o tem, kakšno zdravljenje si želi
13. Soodločanje o svojem zdravju ob primerni podpori neodvisne strokovne osebe – ZASTOPNIKA ZA ZDRAVSTVO (npr. študenti medicine), ki otroku prijazno razloži situacijo.

7. INFORMIRANOST O ZDRAVSTVENEM STANJU NA OTROKOM PRIMEREN NAČIN

Strokovnjaki/strokovni delavci ne znajo na otroku primeren način podati informacije o njegovem zdravju in zdravljenju.

PREDLAGAMO:

14. otroci so na njim primeren način informirani o njihovem zdravju.

8. MOŽNOST IZBIRE OB BOLEZNI

Ob bolezni pričakujemo od zdravnika, da nam razloži, kaj se z nami dogaja , da predstavi/ponudi različne možnosti zdravljenja, da imaš izbiro in s tem so-odločaš o sebi in svojem zdravju.

9. DUŠEVNO ZDRAVJE

Želimo si več informiranosti o duševnem zdravju ter izničenje stereotipov o duševnem zdravju.

PREDLAGAMO:

15. več pozornosti usmerjene tudi na duševno zdravje otrok.

10. KRAJŠE ČAKALNE DOBE ZA OTROKE

Nekatere čakalne dobe so tudi 3 leta – npr. ortodont. Predno prideš na vrsto ta usluga za marsikoga ni več brezplačna.

PREDLAGAMO:

- krajše čakalne dobe za otroke

11. KVALITETEN SPANEC

Več ozaveščanja namenjati informacijam o kvalitetnem spancu, tako za otroke kot za odrasle.

PREDLAGAMO:

- obvezna predavanja za starše na to temo.

12. OZAVEŠČANJE in INFORMIRANJE

Ozaveščanje otrok in staršev o škodljivih razvadah, ki ne vključujejo zgolj cigarete, droge in alkohol, ampak tudi npr. debelost, samopoškodbeno vedenje, odvisnost od digitalnih naprav, itd. Ozaveščanje o spolno prenosljivih boleznih.

PARTICIPACIJA OTROK V SODNIH IN UPRAVNIH POSTOPKIH

1. OTROKOM PRIJAZNI SODNI POSTOPKI

Želimo, da so sodni postopki, v katere smo vključeni, prilagojeni otrokom. Da nam je primerno razloženo, kaj se dogaja in da smo zaščiteni. Naj bodo postopki, kjer so vključeni otroci, otrokom prijazni.

2. OTROKOVO MNENJE UPOŠTEVANO

Otroci smo pogosto preslišani s strani sodnikov, saj je pričanje odraslega bolj upoštevano. To je predvsem pomembno v primeru ločitve.
Želimo, da smo v sodnih postopkih slišani in da se naše mnenje vzame resno.

3. NEVTRALNA STROKOVNA OSEBA (STROKOVNI DELAVEC ZA POMOČ/PODPORO OTROKU V SODNIH POSTOPKIH)

Želimo, da imamo v sodnih postopkih (posebej, če so vezani npr. na ločitev med staršema) pomoč nevtralne strokovne in zaupanja vredne odrasle osebe, ki nas vodi skozi postopek (zagovornik). Ta oseba tudi zagotavlja varen prostor (brez prisotnosti staršev). Želimo, da ta oseba predstavi otrokovo videnje/zgodbo sodniku. Želimo, da smo zaščiteni pred pritiski staršev v sodnem postopku (pomoč zagovornika, socialnega delavca…). Želimo, da je naše mnenje slišano in da imamo ob tovrstnih postopkih primerno podporo.

PREDLAGAMO:

- ko je otrok vključen v sodni postopek, dobi usposobljenega strokovnega delavca, ki ga spremlja skozi celoten proces.

4. SEZNANITEV O PRAVICAH V SODNIH IN UPRAVNIH POSTOPKIH

Želimo, da je otrokom omogočena primerna razlaga, če so vključeni v sodne postopke in da so nam predstavljene naše pravice.

5. ENAKOVREDEN GLAS V SODNIH IN UPRAVNIH POSTOPKIH

Želimo, da je naš glas slišan, da se otroku verjame in zaupa o tem, kar govori. Pri tem je pomembno zagotoviti, da v teh postopkih ni preveč pritiska na otroke – postopke narediti otrokom prijazne.

6. PODPORA V PRIMERU LOČITVE STARŠEV

Ločitev je za otroka zelo stresna, zato bi želeli imeti čustveno in psihološko podporo tretje osebe skozi celoten proces ločitve.

PREDLAGAMO:

- Da se na sodišču upoštevajo otrokove želje (npr. od 11-12 let dalje)
- Da se otroku da možnost izbire pri pričanju (javnem) – da otroku ni potrebno iti na vse postopke
- Da ima otrok pravico do: povedati »to ni res«, pravico do molka (če je preveč neprijetno)
- Da imajo starši omejitev, kako daleč narazen lahko živijo (ne npr. da je otrok razpet med LJ in NG)
- Da ima v ločitvenem postopku otrok možnost zaupnega pogovora s tretjo osebo (ne sodnik) brez prisotnosti staršev.

7. VKLJUČITEV OSNOV TOVRSTNIH POSTOPKOV V UČNI PROGRAM

Želeli bi se o tovrstnih pravicah, postopkih itd. poučiti tudi v šoli, saj nam to lahko koristi za življenje.

PREDLAGAMO:

- vključitev tovrstnih vsebin v program DKE v šoli (državljanska in domovinska vzgoja ter etika).

8. INFORMIRANJE O SODNIH POSTOPKIH

Želimo si, da bi tudi otroci bili informirani o sodnih postopkih na nam prijazen način.

PREDLAGAMO:

- Vključevanje koristnih informacij v pouk etike
- Predavanja pravnikov, pripravljena za otroke (da razložijo, kaj se v sodnem postopku dogaja)

- Otrokom prijazne zloženke, ki jih prejmemo na sodišču
- Dnevi odprtih vrat za otroke – da se spoznamo s to ustanovo.

9. ZNIŽANJE PRAVNE ENAKOPRAVNOSTI NA 16 LET

PREDLAGAMO:

- volilno pravico ter pravno enakopravnost s 16. leti

10. SKUPINE ZA SAMOPOMOČ/SKUPNOST

Otroke, ki se znajdejo v postopku, npr. v ločitvi staršev, pestijo podobne težave.

PREDLAGAMO:

- skupine za samopomoč, kjer bi se otroci lahko pogovarjali o tem, kaj doživljajo.

11. IZOBRAŽEVANJE SODNEGA KADRA

PREDLAGAMO:

- dodatno izobraževanje sodnega kadra za postopke, v katerih so udeleženi otroci.

PARTICIPACIJA OTROK V LOKALNIH SKUPNOSTIH

Kot otroci smo vključeni v neka dogajanja v lokalni skupnosti – npr. čistilna akcija, prostovoljno delo, saditve dreves, prireditve…

1. MLAJŠI OD 18 LET SODELUJEMO PRI ODLOČITVAH O PRIHODNOSTI KRAJA/LOKALNEGA OKOLJA

Želimo si biti enakopravni člani pri odločanju o prihodnosti lokalnega okolja – npr. prisotni na sestankih KS, mestnega sveta, da nas pred odločitvam vključijo in nas povprašajo preko anket, kaj in česa si želimo in da naše predloge tudi upoštevajo.

2. ZNANJE

Želimo in potrebujemo znanje, kako sodelovati in soustvarjati v lokalnem okolju – pomoč odrasle osebe.

3. MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE

Želimo si odraslih oseb, ki bi nam pomagale pri tem, da je naš glas slišan in nam pomagajo pri realizaciji naših idej.
»Marsikdo bi povedel svoje mnenje, če bi vedel, da bo slišan!«

4. NEZAUPANJE OTROK DO ODRASLIH, DA BODO UPOŠTEVANI

Pozivamo odrasle, da nam prisluhnejo in ZARES vključijo. Vse prevečkrat nas poslušajo, ne slišijo in ne upoštevajo. Želimo, da nas odločevalci (četrtna skupnost, mestni svet) vključijo, slišijo in vzamejo resno. Odločevalci naj se poglobijo v naše ideje, jih upoštevajo in nam dajo tudi povratno informacijo.

5. STIK Z ŽUPANOM/REDNA SREČANJA OTROK Z ŽUPANOM IN OBČINSKIM SVETOM

Župan nas povabi na pogovor, si vzame čas za nas in nas sliši ter se potrudi upoštevati slišano.

PREDLAGAMO:

- organizirana srečanja med županom in otroci.

6. MLADI PREDSTAVNIK NA SEJI OBČINE

Želimo si, da bi tudi otroci in mladostniki bili zastopani v organih občine/lokalne skupnosti. Mladi predstavnik bi pred tem imel sestanke z otroki, da bi predstavljal večinsko mnenje (ne samo njegovo).

PREDLAGAMO:

- predstavnika mladih, ki v tovrstnih organih zastopa interese mladih.

7. SODELOVANJE V LOK. SKUPNOSTI PRI PRIPRAVI PROGRAMOV ZA MLADE

Nismo vključeni v pripravo programov za mlade v lokalnem okolju. Imamo premalo informacij in/ali možnosti, kje in kako sodelovati.

8. OTROCI VKLJUČENI V PROJEKTE/DOGODKE V LOKALNEM OKOLJU

Smo del družbe, pogosto tudi uporabniki (npr. otroških igrišč), zato želimo, da je naše mnenje o temah, ki nas zadevajo slišano in upoštevano. Upoštevanja želja otrok pri projektih.

PREDLAGAMO:

- otroci/mladostniki sodelujejo pri načrtovanju projektov

9. OTROCI VKLJUČENI V PRIPRAVO OBČINSKIH NAČRTOV

Želimo si biti vključeni v pripravo načrtov občine/lokalne skupnosti.

PREDLAGAMO:

- občinski predstavnik pride na šolo in predstavi načrte občine za eno leto, otroci imajo možnost povedati svoje mnenje.

10. ANKETE O NAŠEM MNENJU ZA STVARI, KI NAS ZADEVAJO

Želimo biti vključeni v projekte in odločitve, ki v lokalni skupnosti zadevajo tudi nas. Včasih nas sicer vprašajo, vendar nismo upoštevani.

PREDLAGAMO:

- ankete od 14. leta dalje za odločitve v lokalnem okolju, ki zadevajo tudi nas.

11. DRUŽBENA OMEREŽJA V LOKALNI SKUPNOSTI

Želimo si pravic in možnosti pri sodelovanju v družbenih omrežjih.